

ROMA

Ñeti garosikao

Roma ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Pol pi Iesuz mañairooh-aban bonop, met Iesu hañomahan tokat pim aposor abanap ravah. Met Aposor bodori 9 ñeti pov rekö hameg. Met pi popuhö tep epat menah. Met pi añarab Roma zeí ahotak het Iesuz homeo badae batat hehariz homet ñeti epov menat añ nap pim abatao Pibi pop manahan basat Roma zeí potakari manah. Met Sisa zeí maposikaroz ahö ravat heh-pop poek heh.

Met Pol ñeti navor nao ev menahan hez, oñ pim ñeti ahö barotap batat hekaz menahan hezao ev. Met dari añarab mapori hori tovai emamegiek Godiz etañik horiri ravat hezaek darimauz kezavonañ rekot gog nao tat maot tinari ravakaz nonor bon. Povoz darim horivoz hañiv bakaz Godihö hahan hezaek Iesu Kristo havat kakamao hatevetet ñomah-pov badae batat hekan God darim hori tameg-poñ ba ol betepanen maot pim etañik tinari ravat hekaz ñeti pov tep epatak Pol menahan hez.

Met Iesu abarah maot hasahan krismasañ 27-iz zut bon tahan, Pol pi Roma zeí taputak sat añarab Iesuz homet hehari meñizohopanez homet garos ñeti epov menat manahan basah.

Aban Pol ñeti epov menah

Poliz gog tohavoz kapot ev

¹ Met ne Pol, Iesu Kristoz gog abanap ari Roma ze i ahotakariz homet ñeti epov ev menomaz toh. Met God ne pim aposor abanap ba navatat, pim ropuz ñeti tinao añarabon mañovai sohomaz nañat nemeehan ne mañovai emamohop ev. ² Met batam God tapupuhö pim propet abanarin ñeti tapü epov ou ravapanez homet mañoohan añarabon mañovai emoohaek Baiñetinavoz Tepatak menahan hezat dari rekö hameg. ³⁻⁴ Met ñeti tin epov pim rop darim Amip Iesu Kristoz ñetiv ev. Met ro pop ev hamaräh erat abanap ravahaek batam darim aban ahö ravat hehap, Devid popuz iz mimip pi het tin tovai emoohan urahan ñomah. Tahan God pim kez ahovonañ maot baval hah-poekaz rotap pi Godiz rop pi tinaharam tamahapuz zut tamahap ok, pot ou ravahan dari hodad raveg. ⁵ Met God Iesu Kristo popun mañahan nem gog tamohapat nañairat aposor abanap ba navatahan ne betez nakez, oñ ze i maposikaroh sat añarab Iesuz homeo badae batat pim ñetiv baval hat tovai sohopenez homet gogot tovai samoh. ⁶ Met ari Roma zeitak Iesuz homet hezari ze i modasikaroh Iesu Kristoz añarab ravat hez-porinañ ari honeo pimeri ravat hez.

⁷ Met God arimaz zait tat bamain avatat, “Nem añarab ok,” pot arimaz hamah. Met pi pot arimaz hamahariz homet ne ñetiv ev menamoh. Met God darim Papap ma Iesu Kristo darim Amip masakao anohopanen lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

Pol Roma poek sapanez hah

⁸ Met ne garos epat arin añom. Met ari Iesuz homeo badae batat tovai samegivoz ñetiv añarab hamahan zeï maposikarohari hateveteamah, povoz ne Iesu Kristo ari eñizamahavoz homet arimaz biñ ravat het, “Paru tin tamah,” pot Godin mañ mañamoh. ⁹ Met ne nem zaitivor loporï map God manat biñ ravat het gogot kez tat pim ropuz ñetiv añarabon mañovai samoh. Met pi tapup ari eñizohopanez ne homet rotap arimaz hat orah rezah piin mañ mañamoh-pov pi hodad hez. ¹⁰ Met ne arimatak naem hezavoz arin emat etemaz zait tat homeamoh, oñ ne eveam hez, povoz Godin epat mañ mañamoh, “Met petev nim zaitivok nem nonor ba ou bateken ne Roma zeitak sat nimeri ravat poek hezarinañ hem.” Pot mañ mañamoh. ¹¹ Met tairaiz ne emat arinañ hemaz zait toh hometunei, oñ ne emat Godiz Pul Tinapuhö ñeti nañamah-pov arin añoman hatevetet arim loporizaroh bizat kez tat rouvat het tovai sohopekez ne zait toh. ¹² Tapanen dari honeo nae nap meñizohot Iesu Kristoz homeo badae batat hek.

¹³ Met nem bosir sau ravat hezari, añomaz toh-epovoz ari tin homei. Met ne zeï modasikaroh sat Zuda bon oñ añarab patarin Iesuz ñetiv mañoochon paru pimaz tin hodad tahavoz zut arimatakahoen emat añoman ari taput tepekez ne zait toh, povoz ne emat arin etemaz orah rezah homevai emamoh, oñ gog povor kao neeti ou ravat nonor nemerizamahan ne arih naem tamoh. ¹⁴ Met God ne neñizahavoz zut Grik añarab pat porir añarab Grikihol bon oñ mod pat pori, skurutak houloam lokat het hodad ahovonañ hezari, ma nalok het hodad avivonañ

hezari, map porizaron Iesuz ñetiv mañohoman paru tin hatevetehopanez ne zait toh, ¹⁵ povoz ne ak Roma arim zeitak amun emat pim ñeti tinao arin añohomaz zaitiv ahö tat hez.

Iesuz ñetiv non tinaorö ba ou batah

¹⁶ Met ne Iesuz ñeti tin tapü epovoz homet epat añoman ari hatevetei. Met garos ñeti epov Zudaholoti ou ravah, oñ petev paru Zuda bon oñ patariti amun ou ravamah. Tamahan dari tairari ñeti epov hatevetet Iesuz homeo badae batat hezari God pim kez ahovonañ maot pimeri ba avatat hez, povoz ne ñeti epovoz kaev narav, oñ zait tat hez. ¹⁷ Met pim ñeti epovohö dari Godiz añarab tinari ravat hekaz nonor ba ou batat epat badede añahan hez, Dari Iesuz ñeti tin epovon hatevetet barotap batameg-nen povozahoh God darin etet darimaz epat hamah, “Nem añarab tinari ok.” Met dari mod nao tat pim etañik tin ravakazao bon, oñ dari hori tamegiri Kristo nenapuz homeo badae batameg-nenaek tinari ravat hez. Met batam Baiñetinavoz Tepatak ev hamoh-tapü epovoz epat menahan hez, Met paru añarab tairari Godiz homeo badae batat hepanez pori pim etañik tinari ravapanepuh pohao tin het hepanez nonoroh sohpan. Pot menahan hez.

God kos rez manamah-ñetiv

¹⁸⁻²⁰ Met God abarah hezaek etet añarab hori tamahañiz hañiv metapanez hat mogao ahoam tat hez-povoz dari epat hodad hez, Met batam pi hamarar abarar nonair naitü matut tahporahanañ pi pim kapot ba iz batah bon, oñ pim

kez poh hezavor tinaharam tamah-pov ba ou havatoohan añarab mapori rekot matut tahan hez-potun etet pim kapotaz tin hodad ravah narab, oñ nonair nai tin potun etet tin homet nakez. Povoze paruz tairari God kos rez manat nonair nai horitü tovai emohot pim ñetï rotapuvoz nonor merizamah-pori rekot epat nakaotü, “Met dei Godiz kut tat horiñ am tovai emoog.”

²¹ Met rotap paruz hori tamah-pori, God hez, pot paruz hodad hakez, oñ pi ahop het tinaharam tamahapuz abatao bat hel navat, ma pi parumaz korav hezavoz homet, “Tin etameñ,” pot paruz piin namañ, oñ paruz hodad tinao bon añarab kutariz zut ravat hez. ²² Met paruz pot hezarihö moreg epat hamah, “Dei hodad tinavonañari ev,” pot hamah. Oñ rotap paruz pori kut tat het ²³ pi kez ahovonañ pohao het hezapuz homet mañeo namañ, oñ paruz pi betet akö pohao naketuzari, abanariz zut ma ideholoz zut ma anumaiholor hamaleholoz zut parum marañinañ matut tat bizamahan oraez-porin eteamahapuh biñ ravat, “Darim ahoñ ev,” pot nae nap mañat zait tat het poriz mañ mañamah.

²⁴ Met añarab pot tohot God kos rez manat hez, povoz God paruz betet epat hahan hez, “Met parum zait horiñinañ tamah-potam am tovai sohop.” Pot hahan hezaek paruz hori poñir kañ tovai sohot betezam nae nap bamahaek parum heriñ bahori batamah-povoz homet paruz tu narav. ²⁵ Met paruz pot tohot Godiz ñetï rotapuv betet Setenihö hodadeo manamahan ñetï moregañ hat barotap batamahapuh Godiz matut tahan hez-potuz natü bat zait tat, “Darim ahö

eñizohopanezatü ev,” pot hamah, oñ God nonair nai potü matut tahan hezapuz dari mapori biñ ravat hekaz popuz paru hom namee, ma pim abatao paru bat hel batat ñeti biñao piin namañ. Rotap ev hamoh.

²⁶ Met paru pot tamahavoz homet God paru betehan parum zait hori nen poñihar tovai samah. Tat añ nari God parum abuholoz zait tapanez hahan hez-pot nat, oñ añ modarin etet zait tat paru horiv tamah-poek añ mod porinañ horiñ tovai emamah. ²⁷ Met aban nari amun parum añaholonañ hepenez kaev ravat aban modarin etet gihov mot meamahan itiñad ñadamahavoz zut zait hori pov ahö ravamahan paru aban modarinañ horiv tamah-poek horiñ tovai samah. Met parumauhö hori ahö poñ tamahavoz hañiv bamahapuh parum heriñir hodadeo tin nakez, oñ bahori batovai samah.

²⁸ Met paru Godiz non tinaoroz kaev ravat batiu tiu batat pot tohot hezarin pi etet bazei manat hezan kutariz zut ravat het, God darim natotuz ah ñeo hahan hez-hori map potuhar paru tovai samah. ²⁹ Met parum loporizaroh zait hori povor kao an pap manat hezan paru modariz nonair naitun etet zait tamah, ma parum aban ahö abatañinañariz kaev ravamah, ma paru gitait ravat modari men ñomamah, ma paru ser nae nap hatahoh zeï ñai tamah, ma paru modari moreg metamah, ma paru nari modarinañ ravat modariz abatañ bahori batat ñeti moregañ hat kosimarati ñeti hamah, ³⁰ ma paru Godiz kaev ravat parumauz abatañ bat hel batat pot moreg hamah, “Dei tinari ev.” Pot hat paru orah rezah

horĩ modañ am tovai sohopenez homevai samah. Ma ñarohol parum nonor papaz ñeo elamah, ³¹ ma paru kut tat ñeti tinao hapanez pap tat het paru modarin naiz au hamañat maot unun man-amah, ma modari meñizat gogot tapanez hamah, oñ tokat parum hamah-pot modari namet, ma parum modariz zakep tat masak namet. ³² Met God, “Añarab pot tovai sohopenezari ñomat horĩ ravapan,” pot hahan hezavoz paru nonair nai horĩ potü tamahari hahodad, oñ paru povoz homet horĩ potü navet am tovai samah-pori, modari amun parum horĩ tovai samahavoz zut horĩ tovai samahan paru etet mod poriz, “Paru tin ok darim tamegit tamah,” pot hamah.

2

Hañ tinavor horiv etapan

¹ Ae, ni nap nim modariz tamahavon etet epat homeameñ, Paru horĩ okoñ tamah-okori God hañ horiv metapanezari ok, pot homeameñ. Oñ ni amun horĩ taput nañ hatameñip nim modariz okat homeameñiek nim horivoz hañiv tokat bekez kapot ok nimauhö ba ou batameñ, povoz nim modariz ganö tovai okat homeotun. ² Met añarab horĩ tamahari God hodad tinavonañ het ñevok bizat hañiv metapanez hahan hez-pov dari hahodad. ³ Povoz ni nap nim modariz horĩ tamahavon etet, Paru hañ horiv bapanezari ok, pot homeameñ-pop nimauz horĩ tameñivoz hañiv rekot zei manekë, pot homeameñi? Evo, rekot niuhö God hañiv netapanez hahan hez-pov rekot bazei namanotü. ⁴ Met rotap ni horĩ

tovai sameñiek God etet het nimaz zakep tat nim horivoz hañiv zuam nanet hez, oñ nim hori tameñ-poñ betet pimaz homeo badae batekez hat pi gaa tat etet het am masak netovai samah. Met pi pot tin hanetamahan ni tair tat pi batiu tiu batameñ?

⁵ Met nim gagao helevoz zut hezan nim hori tameñiñiz biñ ravat het lopori borë naur hezaek, nonair nai biamegin gamov helat ahö ravamahavoz zut, nim hori poñiz hañiv bekez pov ahö ravovai samah. Met God pim hodad tinavonañ añaraboz horiv ba ourah batat mogao ahoam tat ñevok bizapanez porah nim hori tameñiñiz hañiv ahö ravovai samah-pov netapan. ⁶ Met pot etapanez porah rotap dari mapori ev hamarrah het tovai samegiñiz homet pi hañ tinavor horiv anapan. ⁷ Pot etat añarab tairari rez kek tat Godiz zait tat hez-non tin poorotihar sohot pi parumaz biñ ravapanen pinañ honeo tin pohao het hepanez homevai samah-porin pi epat mañapan, “Ari ev emepeken nenañ honeo dari tin epeek hek,” pot mañapan. ⁸ Oñ paru tairari pot nat het Godiz ñeti tin rotapuv kos rez manat parum ham heriñiz zaitivok homeamah-hori poñ tovai samah-poriz pi mogao ahoam tat hañ horiv manapan. ⁹⁻¹⁰ Met pi pot etapanez porah añarab hori tamah-pori itetevor kakamao ahö hatevetehopan, oñ añarab tin tamah-pori abat ahoñinañari bavatapanen het, Godiz aliz tinavok pimaunañ honeo tin hepanen epat mañapan, “Ari lop tinarizaronañ tin pohao het hezei.” Met God Zuda añarab tin hekazari met hori hekazari pot etat paru añarab modari amun taput metapan. ¹¹ Met pi hodad

tinavonañ añarab maporiz taputam homeamah, povoz betezam hañ tinavor horiv etapanez pi homet nakez, oñ ev hamarrah dari het tin ma hori tameg-nen poñizahar homet hañiv etapan.

¹²⁻¹⁵ Met añarab tairari Godiz zaitivok nasotuz pori tokat parum horivoz hañiv map bapanez hahan hez. Met Zudahol Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñiz hodad hakez, oñ paru Zuda tairari ñeti poñ upai hatevetet non horioroh tovai sohopanez pori, Mosesiz ñeti poñihö parum hori tohopanez poñ ba ou batapanen hañiv metapan. Met God paru tairarin etet, “Nem añarab ok,” pot hapan? Met ñeti katë poñ hakahan hezaek hat havetet het baval nak hepanez poriz pot nakaotü, oñ ñeti poñ baval hat tinam tovai sohopanez porin God etet parumaz, “Nem añarab ok,” pot hapan. Met paru Zudahol bon oñ añarab patari Mosesiz ñeti poñiz hat navet hez, oñ paruhanañ nari parumauz hodadevokam ñeti poñiz nañ baval hapan, povoz paru pori hat havetehopanezariz zutari pot ravat hepan. Met rotap añarab pori ñeti poñiz unun, povoz ñeti poñihö parum hori tohopanez poñ ba ou batapanen hañiv navotü, oñ paru pori hori poñir kañ am tovai sohopan, povoz God hañiv metat meepanen horiek sapan. Met tairaiz Mosesiz ñeti poñiz unun hepanezaek meepanen horiek sapan hometunei, oñ God paru hodadeo hamanamahan tinavor horivoz kapotaz tin hodad haket parum homevokam, Tin ev teg, ma, Horï ev teg, pot parumauhö homeamah, povoz am hori tovai sohopanen meepanen horiek sapan. ¹⁶ Met tokat dari añarab mapori an etapanez aliz posik God ev menoh-epat tapan

hat Iesu Kristo popun mañapanen pi dari añarab kilam tinavor horiv izek tamegiñ, ma homeamegiñ map ba ou batapanen pimauhö hañiv etapan. Met ne Iesuz ñetiv añarabon mañovai hañiv etapanez arin añamoh-epat amun parun mañamoh.

Paru Mosesin mañooh-ñetiñ baval nak

¹⁷ Met ari Zuda aban Roma zeï ahö okotak hez-nari epat hameg, “Met dei Zudahol Godiz ñeti Mosesin mañoohan haoh-poñ tin bat hel batat het loporï manameg, povoz dei pim añarab ravat tin hez.” Pot modarin mañamegipuh arim heriñ bat hel batameg. ¹⁸ Tat ari ñeti poñiz hodad hakez, povoz Godiz tovai sohopekez hahan hezao ma non tinaoror horioroz kapotaz ari hodad het epat hameg, ¹⁹⁻²⁰ “Met dei Mosesin mañoohat hatevetet ñeti rotap poñiz kapotaz map hodad hakezari eveg, paru non tinaoron et narë hezari havoñad rañizat basamegin nonor añairamahavoz zut, dari het paru meñizat nonor mañairohok, ma paru kut tat betezam hezarin dari ñeti poñ mañoohok, ma paru hodadeo aviam hezari amun tin hodadeo bohopanez hat orah rezah mañovai sohok.” Pot hat arim hamegit tovai sameg. ²¹ Met rotap arim modarin ñeti tinañ mañameg, oñ bonaiz arimauhö hameg-okatam baval hat tin tovai sohopek. Met ari modarin epat mañameg, “Arim modariz nai givogï botunei.” Pot hamañamegipuh tairaiz arimau maot modariz natü givogï bameg? ²² Ma ari modarin epat mañameg, “Ari modapuz abup ma añap betez botunei,” pot hamañamegipuh, tairaiz

arimau maot ah ñe mañameg-taput ari tameg? Met paru akohol matut tat bizamahan oraez-poriz ari kaev haravamegipuh tairaiz arimauhö parum akö poriz zeĩñ demahan hezaek sa lokat potukanañ nai givogĩ bameg? ²³ Met ari epat hat arim heriñ bat hel batameg, “Met dei Godiz Mosesin mañoohan menahan hez-ñeti poñ tin hodad hakez.” Pot hamegipuh ari ñeti poñ baval hat nat hezaek, God ñeti poñiz maupuz abatao bahorĩ batat betezao bavatameg. ²⁴ Met batam Baiñetinavoz Tepatak arim pot tamegivoz epat menahan hez, Met ari Zuda narizaro, “Dei Godiz ñetiv barotap batamegiri ev,” pot hameg, oñ arim horĩ tamegiñin añarab patari eteamahapuh Godiz abatao batiu tiu batamah.

²⁵ Met ari Zudahol nemeri ne maot arin epat añoman hatevetei. Met ari Zudahol, povoz goerah arim biz kosiñ eelat epat añah, “Ari Godinañ honeo ok raveg.” Met pot hahan hezaek ari God Mosesin ñeti katë mañoohan menahan hez-poñ baval hahopek, povoz arim kosiñ elah-pov betezao naravotü. Oñ ari ñeti poñ baval nak hepek, povoz Godiz etañik arim kosiñ elah-pov betezao ravapan. ²⁶ Met aban pat kosiñ nameel hez-nari ñeti katë poñ hatevetet baval hat tin tovai sohopenez pori God parun etepanen parum kosiñ haelahavoz zut ravat hepan. ²⁷ Met ari Zudahol Mosesiz ñeti kateñ menahan hezat baval hahopekez hat arim kosiñ eelamahan, ari ahö ravat rekö hakahot het baval nak hezaek paru aban patari parum kosiñ nameel hez-pori ñeti poñ hatevetet baval hat tovai sohopenen God tairari hañ horiv metapan? Met ari Zudahol pim ñetivon

tin hatevetet baval nak hezari pot etapanepuh mod hamoh-pori tin metapan. ²⁸⁻²⁹ Oñ tairari rotap paru Godiz añarab ravat hez? Met ari Zudahol pot hameg, “Met dari goerah Godinañ honeo hekaz hat darim kosiñ haeelahan hez, povoz dari pinañ tin ñod rezat het pim añarab ravat hez,” pot hameg. Eñarohol pot bon, oñ paru añarab tairari loporizaro boreurat hezan Godiz Pul Tinap hodadeo manamahan paru lop tinarizaronañ ravat hez-nen pori rotap Godizari ok. Oñ Mosesiz ñeti poñihö darim loporizaroh batin avatapanez rekot bon. Met paru Pul Tinap hodadeo manamahan tovai samah-añarab porin God etet parumaz biñ ravat hepan, oñ añarab pori modarihö parum het tohopanezat etepanepuh parumaz biñ ravapanez homet naketü.

3

God ñeti rotapuñihar hamah

¹ Met ari Zuda ok Roma poek hezarin epat añom. Met dari goerah darim kosiñ eelamahan Godiz etañik tinari narav, pot menohoe kosiñ elameg-povohö dari eñizamaha? Ma añarab pat pot natari dari pot tamegiriñhö ritou metat heza? ² Met rotap pat pori dariñhö ritou metat hez. Met tairaiç pot tat hez hometunei, oñ batam God darim iz mimiholon parum roholog kosiñ elapanez mañahaekanañ parumaz tin korav hepanen pim ñeti tinañ bat het modarin mañovai sohopan, pot hat parun mañoochan hao-vai emoohat am hameg-povoh paru ritou metat hez. ³ Met añarab Zuda darimerihanañ nari

hameg-pov barotap navat het kos rez manat hezavoz homet God pi dari Zudaholoz tin korav hepanez mañahan haovai emameg-pov pimauhö maot elah, pot homeka? ⁴ Evo, pot dari hom nameotü, oñ ari hodad, dari ham añarab ñeti moregañ haovai sameg, oñ God pi ñeti moreg nao nakap ok, povoz pi darimaz korav hepanez hah-pov maot naelotü. Met batam Devid God ñeti moreg nao nakavoz homet Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

Met nim hameñ-ñeti mapoñ rotapuñ ok, povoz añarab hatevetet, “Tinam hamahap ok,” pot nimaz hahopan,

oñ añarab nimaz ñeti moregañ hahopanen, ni-uhö rekot parum ñeti moregañiz kapot ba ou batekë. *Buk Song 51:4*

⁵ Met nari hamarrah tovai samahatuz hodadevonañ epat hamah, “Met dari hori tovai sookan añarab modari darin etet epat hapan, ‘Met paru okori hori tamahari ok, oñ God pi tinaharam tamahap.’ Pot paru hapanezaek darim hori tookaz poñihö pim tin tamahao ok ba ou batapan, povoz dari hori tamegiñiz hañiv etapanez hahan hez-povoz, Hori tat okat hah, pot homeameg,” pot nari hamah-pov tina? ⁶ Evo, pot nariz hamah-pov tin bonov ok, oñ God pi nenap tinaharam tamahap ok. Met pi pot tin natatin, dari an etat hañiv etapanez nak tah narab. ⁷ Met nari amun epat ganö hamah, “Met dari ñeti moregañ am haovai sohok, povoz añarab modari hatevetet pot hapan, ‘Met paru ñeti moregañ ok hamah, oñ God ñeti rotapuñihar hamahap ok.’ Pot hapanezaek darim ñeti moreg haokaz-poñihö God ñeti rotapuñihar

hamahapuz abatao bat hel batapaneg, pi ñeti moreg poñiz hañiv etapanez hahan hez-povoz kapot bon.” Pot nari hamah. ⁸ Oñ parum hamah-pov rotaputin rekot mod epov amun hah narab, “Met darim hori tameg-poñ am tovai sookan God pim tinaharam tamah-pov ba ou batapan, povoz hori ahoñ dari am tovai sohok.” Met paru pot hat tohopanez pori God tokat an etapanezarah tin tat hañ horiv metapan. Met rotap ev menoh-epovoz nari nemaz epat moreg hamah, “Pi dari am hori tovai sookan Godiz tinao ou ravapanez añarabon ok mañamah.” Pot moreg hamah.

Aban tin tamah-nari bon

⁹ Met ari Zuda nem mod nari epat homeameg, Met dari Zudaholohö añarab patari ritou metat tin tohot hez, pot ari homeameg. Met dari Zudahol tinam tamegin paru patari horiam tamaha? Evo, pot bon, oñ dari Zudahol met añarab patari map darih horiv an pap manat ahö ravat hezan dari mapori hori povoz irih hez, pot ne hamenohon hez. ¹⁰ Met arin añamoh-epovoz batam Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met Godiz hahan hezat tin tovai samah-nari hez bon,

¹¹ ma hodad tinavonañ het Godinañ honeo hep-anez nonoroz mel tamah-nari hez bon.

¹² Oñ mapori pim nonor betet betezam tovai samahaek tin tamah-nari ev nakez.

¹³ Met parum gizañikanañ ñomamahari baveiramegin zañ tamahavoz zut ñeti moreg nenañihar hahopanez parum gizañik pov an pap manat hez.

Ma hophavhavehol emenat bahori avatamahavoz zut paru ñeti hori povor kao am haovai sohot modari map bahori mavatamah.

14 Ma paru modariz mogao ahoam tat ser horiñ parun mañamah.

15 Met paru am ñai tat modari ñomapanez hat zuam menamah.

16 Ma paru orah rezah pot tovai modariz hezat hezat ñetiv hat bahori batat mod poriz loporì honoman manat kaev ravapanez mañamah.

17 Met paru hori nen poñiharam tohot lop tinarizaronañ het modarinañ honeo tin hepanez non pooroz hodad nat, oñ am kut tat hez.

18 Met tokat Godihö hañ horiv metapanez hahan hez, povoz paru homet ñaihet nat hez.

Pot dari añaraboz tamegivoz homet batam menahan hez.

19 Met dari hodad, God Mosesin ñeti kateñir ah ñeñ mañahan menahan hezan rekö hamegñeti poñ dari tin baval hat tovai sohok, povoz tin ravohopan, oñ dari baval nak hezan añarab patari amun hori tovai emamahaek dari mapori Godiz etañik darim horivoz homet ñeo nakao-tuzari pot ravat hez. 20 Met dari hodad, tairari ñeti poñiz homet baval hat tovai sohopenez pori Godiz etañik tin naravotü, oñ ñeti katë poñihö non tairaorö darin añairamah? Evo, met darim loporizaroh zait hori hezañiz hodad ravat dari ñeti mapoñ map baval hakaz pap tat hez, poñ añairamah.

Godiz etañik tin ravat hekazat ev

21 Met God dari añarab pim etañik tin ravakaz non magei tin naorö ba ou batahan hez. Oñ pi non magei poorö ba ou batapanez hat Mosesin pim ñeti kateñir ah ñeñ baval hat tovai sohopanez mañahan menahan hez-ñeti poñikanañ ba ou navat, oñ non magei poorö pataorö ba ou batahan hez. Met batam Mosesir propet aban modari non poorö ba ou batapanezavoz hodad ravat ñetiñ menahaek am hez. 22-23 Met non añamoh-epooroz kapot epat hez. Met dari Zudaholor añarab patari dari mapori hori ahoñ tovai emohot Godiz alizavok sat hekaz bapap tat hegiek tairari Iesu Kristoz homeo badae batat hez-poriz God epat homeamah, Met nem añarab tinari ravat ok hez, pot homeamah. 24 Met darihö tin nao namet hegin pim masakao amauam anat eñizahapuh dari Iesu Kristoz homeo badae batat hekaz-nen poekaz homet darimaz epat pi hamah, “Met nem rop parum horiñiz hañiv bat ñomahaek parun eteamohon nem añarab hañ horiv navotuzari pot paru ravat ok hez.” 25-26 Met God pim rop meet pot mañah, “Ni er horat añaraboz hori tamahañiz hañiv bat ñomekepuh hori poñ ol beteken nem mogao tamoh-pov bon tapan.” Pot piin mañahat tahaek dari pimaz homeo badae batamegin, darim hori tamegiñ pi ol beteamah. Met God pot tat eñizahan pim tinaharam tamahpov ou ravahan dari etet hodad haraveg. Met batam pim rop erat pot tapanez homet heh, povoz añaraboz hori tooh-poñin etehot hañiv zuam namet, oñ petev darim hori tamegiñiz homet epat hamah, “Met ne tinaharam tamohop eveg, nem rop arim hori tamegiñiz hañ horiv havah-popuz

homeo badae batat hepekezaek nem etañik arim hori tamegiñiz hañiv navotuzari ravat hepek.”

²⁷⁻²⁸ Met God non magei tin poorö ba ou batahan hez, povoz darimauhö tin tairao tamegivoz homet darim heriñ bat hel batat, “Dei Godiz añarab ev,” pot dari haka? Evo, rekot dari pot nakaotü, oñ dari hodad, Godiz etañik pim añarab ravat hekaz kapot ne ev arin bar añomaz toh, Met Kristo erat ñomahavoz homet pimaz homeo badae batat hekaz nen poekaz darim hori tamegiñiz hañiv navotuzari pot raveg, oñ darihö rekot gog tin nañ tohot pimeri ravat hekaz nonor bon, povoz darimauz heriñ bat hel navatotü.

²⁹ Met God pi dari Zuda nenariz homet non magei poorö ba ou batahan bon, oñ añarab patariz amun homet non poorö ba ou batahan hez. ³⁰ Met dari Zudaholor añarab patarihanañ tairari Kristoz homeo badae batat hekaz porin God etet darimaz home honeo homet het hañ horiv navotuz pimeri ba avatohopan. ³¹ Povoz dari Iesuz homet hezaek God Mosesin mañahan menahan hez-ñeti katë poñ betezañ ravat heza? Evo, ñeti betezañ narav, oñ batam Godihö mañahan menahan hezañ ok, povoz, “Ñeti epeñ tinañ ok,” pot dari haovai sohok.

4

God Abraamiz tinap hah

¹ Met ari Zudaholoz ñeti modao ev. Met Abraam darim iz mim mamog hehapuz homet ne epat arin at añom, Met batam pi het tair tahapuh Godizap ravah? ²⁻³ Met Baiñetinavoz

Tepatak pimaz epat menahan hez, “Met Abraam Godiz mañoohat barotap batoohaekaz God piin etet epat hah, ‘Nem aban tinap ok.’” Pot pimaz haohaek menahan hez. Met Abraam pimauhö gog tin nañ tat Godiz etañik aban tinap ravahatin, rekot pim heris bat hel batat, “Ne tinap ev,” pot hah narab, oñ Godiz taevavok pimauhö gog tinao tapanezat narav, povoz homet pim heris bat hel navat, oñ am heh. ⁴ Met aňomaz tohepovoz homei. Aban nap moni gogot tovai sohopanen pim monis manohopanen, “Amauam moni epes nanahas ev,” pot nakaotü. Oñ, “Nem gogot tohovoz hañ moni epes nanah,” pot hapan. ⁵ Oñ God ev gogot tahan monis hañ manah-pot aňohovoz zut pi tat darim gog tin nañ tamegivoz homet pi hañiv etat pim aňarab tinari ba avatamah bon, povoz darimauhö gog tin nañ tat pim aňarab hañ horiv navotuzari ravat hekazat bon, oñ dari tairari Godiz hahan hezat barotap batat hez-nen poriz God epat hamah, “Met nem etañik paru hori tamaharinañ nem okori hañiv navotuzari ok.” ⁶⁻⁸ Met ev menamoh-epovoz batam Devid epat menahan hez, Met paru tairari hori tamahan God parum hori poñ ol betet kos rez manamah-pori lop tinarizaronañ hepan.

Met parum hori tamahañiz hañiv nametotuz hahan hez, povoz biñ pimau ravat hepan.

Buk Song 32:1-2

Met Devid pop parumauhö gog tin nañ tat biñ ravat hepanez homet namen, oñ tairari Godiz hahan hezat barotap batat hepanez poriz, “Nem aňarab hañiv navotuzari ok,” pot God hapanen

paru biñ ravat hepaneza voz homet pot menahan hez.

⁹ Met Devid paru biñ ravat hepaneza menahan hezaek, pi dari Zudahol biz kosiñ elameg-nenariz homet menaha? Evo pot bon, oñ paru pot natari amun Godiz ñetiv hatevetet barotap batapan, povoz paru amun biñ ravat hepan. Met Abraamiz toohat maot epat arin añom, Met pi Godiz mañoo hat barotap batat hehan God pimaz, “Pi nem aban tinap ok,” pot haoh. ¹⁰ Met pot God Abraamiz haoh-pov pim kosis haelahan tokat pimaz pot haha? Evo, met garos kosis nael heh-porah pimaz pot hah, povoz dari hodad, pim kosis elahaek Godiz aban tinap ravah bon, ¹¹ oñ tokatihoh pim kosis elapaneza mañat epat mañah, “Met ni nem nañamohot barotap batat hezaek, nem etañik ni tinap raveñ, povoz nenañ deip honeo ravegivoz nim biz kosis elekë.” Pot mañahan hahat pi tah, povoz paru mod tairari parum kosiñ nameel hezan Godiz ñetiv barotap batat pim etañik añarab tinari ravat hez-poriz iz mim garosikap pot Abraam ravat hez. ¹² Met pi dari Zuda tairari Abraamiz toohat tat Godiz hahan hezat barotap batamegiriz iz mimip amun ravat hez. Met darim biz kosiñ elamegivoz hat pi darim iz mimip ravah bon, oñ pim kosis nael heharah toohavoz zut dari amun tamegiek pi darim iz mimip ravat hez.

God Abraamin au mañah

¹³ Met batam God Abraamin epat au mañah, “Met nir nim izaholor iz mimihol zeir ham epar map anoman bat korav ravat hepek.” Met

pot au mañahaek Abraam ñeti kateñir ah ñeñ baval haohavoz homet au namañ, oñ Abraam pim mañahat barotap batat hehaek pim etañik tin ravat hehavoz homet ñeti epov pir pim iz mimiholon au mañah. ¹⁴ Oñ ñeti kateñir ah ñeñ baval hat añarab soohavoz homet zeir ham hamoh-epar manapanez au mañahatin, Abraam pimaz barotap batat hehan Godiz au mañah-pov betezao ravah narab. ¹⁵ Met Godizari ravat hekaz hat pim ñeti kateñir ah ñe nenañiz homet tovai sohok, povoz dari poñiz nañ elookazaek pi darimaz mogao tat hañ horiv etapanez pov ou ravapan. Met batam ñeti poñ nakatin, dari horivor tinavoz nonoroz hodad nat tegin pi rekot mogao nat heh narab.

¹⁶⁻¹⁷ Met Abraam Godiz mañoohavon hatevetet barotap batooh, povoz orah rezah masakao manohopanez God piin mañooh. Met povoz zut dari Zudaholoz tookaz ñeti kateñir ah ñeñ hahan hezat baval hamegiri masakao manohopanez hahan hez-pov Abraamiz zut, dari barotap batamegin pim hahat tat masakao anat eñizamah. Ma añarab pat ñeti poñiz hat navet hezari amun God masakao manohopanez homet pimaz barotap batamahan pi taput tat masakao paru manamah. Met batam Baiñetinavoz Tepatak epat pimaz menahan hez, “Met ne ni zeí maposikaroh hep-anezariz iz mim garosikap ravekez hahon hez.” Pot God Abraamin hamañahan heh, povoz dari zeí maposikarohanañ tairari Abraamiz tahavoz zut tat Godiz ñetiv barotap batamegiriz iz mimip pi ravat hez. Met God tapupuhö ñomamahari maot baval hat baviriri batamah, ma ou narav

heh-poñ pi ba ou batamah.

¹⁸ Met God Abraam pim iz mimihol berevat belezai ravat zeï maposikaroh hepanez piin mañahon pi abav haravat hehavoï homet nakez, oñ Godiz piin mañah-pov barotap batat het rotapuv ou ravapanezavoï homet pi etevai sooh. Met pim iz mimihol belezai ravat hepanez mañah-pov petev ou haravah. ¹⁹⁻²¹ Met pot mañahporah Abraamiz krismasañ ahoam 100 ravahan pi abav haravahan pim añap amun ñaro navat het añav haravat hehavoï homet lop houlorizaro ravat het, “Parup rekot batapan ma navatotü batah,” pot pi nak. Oñ, “Rotap Godihö deip rop batakaz neen au nañahæek pim kezavonañ hahat etapanen deip ro nap batah,” pot pi hat Godiz mañahavoï barotap batat hehapuh pimaz biñ ravat gaa tat het etevai sooh. ²² Met pi pot tahavoï homet God epat hah, “Nem aban tinap ok.” ²³ Met God Abraamiz pot hahan menahan hezaek pi nenapuz tahavoï homet nak, ²⁴ oñ dari tairari Iesu darim Amip ñomahan Godihö maot baval hah-popuz homeo badae batamegiriz, “Nem añarab tinari ok” pot pi darimaz hamah. ²⁵ Met dari hori tovai emoogin Iesu tapup meehan erat darim hori tamegiñiz hañiv bat ñomahan, dari pimeri hañ horiv navotuzari ravat hekaz hat God pi maot baval hakah.

5

Dari Godinañ tin honeo raveg-ñetiv

1-2 Kar, petev dari Iesuz homeo badae batat hezari Godiz etañik pim añarab hañ horiv navotuzari haraveg. Povož pi darim Amip Iesu Kristo ñomat tahavoz homet darimaz lop tinari ravat hezan dari pim masakavok tin het biñ ravat epat homeameg, Met dari tokat pim aliz tinavok sat pimaunañ honeo tin hekazari ev. ³ Pot dari homeameg-nenavoz homet biñ ravameg bon, oñ ev hamarrah honoñai tairañ dariti ou ravamahavoz homet amun biñavonañ hez. Met dari hodad, honoñai poñ betezam ou ravamah bon, oñ poñiz ñaravatak dari rouvat het rez kek tat tin tovai sookaz poñ ou ravamaheak, dari rekot am biñavonañ hek. ⁴ Met orah rezah honoñai poñ dariti ou ravohopanen, dari rez kek tat tovai sookaz povon God etet biñ ravat hepan. Tapanen pinañ honeo hekaz hat dari kez tat het homevai sohok. ⁵ Met pot darim homevai sookaz pov betezao ravapanen, maot lop horirizaronañ ravat hekaz bonov ok, oñ God pim Pul Tinap anahan darim loporizaroh hezavoz, pi darimaz ahoam zait tat homeme hez-hodad nen pov darih an pap manovai samah, povoz tokat pinañ honeo sat dari tin hekaz homeameg-pov betezao naravotü.

⁶ Met darimauhö tin ravat hekaz pap tat hegin God epat tapanez ñanao harezahan hehaek Kristo meehan erat dari hori ahoñ toogiriz hañiv bat ñomah. ⁷ Met dari ham añaraboz nap pim mod parup tin tohopanez nap modari ur ñomapanez hapanen popuz homet, “Evo, pi ur ñomotunei, oñ nehoh ur noñomei,” pot mod porin mañapane? Met parup tin tohopanez mod pop urapan hezavoz pi homet okat mañapan batah, povoz ne

unun. ⁸ Met ev menoh-epovok nap pim mod parup tin tohopanezapuz homet hah-povoz zut God pi nat, oñ dari ham añarab hori nenañ tovai emoogin Kristo meehan erat dari ñomat hori ravakaz hahan hehaek darimaz ñomah. Tahapuh Godihö darimaz zakep ahov tat hez-kap pot pi ba ou batahan dari hodad raveg. ⁹ Met Kristo darimaz homet ñomahaek dari pimeri ba avatahan hori tamegiñiz hañiv navotuzari pot ravat hez, povoz rotap God darimaz mogao tat hañ horiv naetotü, oñ Kristo tokat dari avat tinaek eñepanen hek. ¹⁰ Met batam dari Godinañ ñeti nae nap hakaz pap tat main ravat hegin pim rop meehan erat ñomahan dari petev pinañ ñetir ñe hat lop honeri ravat hez, povoz Iesu Kristo maot biriri ravat bal hat hezapuz homet epat hameg, “Met rotap pi maot dari pimeri ravat hezari avapanen tin hek.” ¹¹ Met pot darim Amip Iesu Kristo eñizahan Godinañ lop honeri ravat hez, povoz dari pimaz ahoam biñ ravat hek.

Kristo tin hekaz nonor ba ou batah

¹² Met batam ham eparah hori nao bon hehan aban garos ou ravat hehap, pim abatao Adam, pi Godiz ah ñeo mañahan hehaek, elat hori tahan ñomavoz nonor ou ravah. Tahan hori povor kao dari añaraboh map an pap manahan dari pim iz mim mapori hori tovai emameg, povoz God, “Ari ñomohopek,” pot darimaz hahan hez. ¹³ Met God pim ñeti kateñir ah ñeñ Mosesin namañ heh-porah añarab hori tovai emohot paru ñeti poñiz hodad nat kut heh, povoz parum hori toohpoñiz God epat hah, “Met parum hori tamah-

okoñ nem tepatak namen hem,” pot hah. ¹⁴ Met Adam heharah añarab kapot tat ñomooh, met paru ñomoohaekanañ mapori hori tovai ñomovai emoohan Moses berevahan am ñomooh. Met ñomooh-pori God Adam ñeti hon nar mañahan elahavoz zut paru nat, oñ am hori mod mapoñ tohot het ñomooh.

Met Adam pop pi hamarrah kap magei nat ba ou batahan dari añarab maporiti pov ou ravat hez. Met povoz zut tokat aban erah-mod tin pop amun kap magei mod nat ba ou batahan, dari añarab maporiti ou ravamah. ¹⁵ Met Adamiz kap magei ba ou batahan heh-pot aban mod tin popuz kap magei ba ou batahan hez-potahö map ritou metat hez. Met rotap Adam aban honepuhö hori tahan dari maporiti ñomookaz nonor ou ravah, oñ God masak ahov anat aban modap Iesu Kristo pop meehan erat ñomahan Godiz masak ahö anahan hamoh-epov añarab maporizaroti ou ravovai samah. ¹⁶ Met Adam pop hori pov tahan dari mapori hori tamegivoz zut nao God nat, oñ masak map ahov anahan hez. Met aban popuz hori honeo tahaekaz God pot hah, “Met ni hori teñip okeg, ñomekë.” Pot hahan pi hetahoh ñomah. Oñ dari añarab pot tahaekanañ hori ahoñ tovai emoogin God masakao anat Iesu Kristo meehan erat pim ñomahavoz homet epat hah, “Ari nemberi hañ horiv navotuzari ok.” Pot darimaz hahan hez. ¹⁷ Met rotap aban honepuhö hori pov tahaek dari añaraboti ñomavoz nonor map an pap manat hezan non pooroti dari tovai emameg, oñ aban modap Iesu Kristo gog ahö tin nao tat eñizah, povoz God, darihö gog tin

nao metegivoz homet masakavor tinao anah bon, oñ pim rop ñomat eñizahavoz homet amauam anahapuh abat ahoñinañari ravat tin poh het hekaz pov anahan hez.

¹⁸⁻¹⁹ Met arin añamoh-epovoz kap modat ev, Met aban hon popuhö Godiz ñeo mañahat elat hori tah añoh-epov tahan, añarab tokat berevohopanezari hori tovai sohopanezat ou ravah. Oñ aban modap Godiz mañahat baval hat tin tah, pot añoh-nen tin pov pi tahan Godiz etañik dari pinañ tin het hekaz kap pot ou ravah.

²⁰ Met batam Adam hori tahan añarab mapori hori tovai emoohan, God Mosesin ñeti kateñir ah ñeñ mañahan mañovai emooh-poñihö parum hori tooh-poñ izek hehaekanañ ba ou bataan parum hori tooh-poñ ahö ravah, oñ Godiz masakavohö parum hori tooh-poñ ritou metat map ahö ravat hez. ²¹ Met pim masakao map ahö ravah añoh-povoz kapot epat hez. Batam zait horiñihö birepez zut edemahan het dari ñomookaz non nenaoroh emoog, oñ petev Iesu Kristoz ñomahavoz homet God pim masak ahovonañ baevilahapuh pim añarab tinari ba avatahan dari pohao tin het hekaz nonoroh samegiri ravat hez.

6

Dari horivoz irih hegiek baval akah

¹ Met añarab hori tovai emoohan Godiz masakao ahö ravah, pot menoh-epovoz homet dari tair hak? “Met dari am hori tovai sookan God darim hori poñ ol betepanezaek pim masakao am ahö ravovai sohopanezap ok.” Pot dari

haka? ² Evo, pot dari nakaotuzao ok. Povož tair homeameg? Met ñomamahari parum biriri het hori tooh-poñiz irih het hori povor kao toohat maot nat hezavoz zut, dari amun hori toogiñiz irih het maot hori poñ tovai sookazat bon. ³⁻⁴ Met ari epat hodad tepekez ne zait toh, dari Iesu Kristoz abatavonañ ivov emeeh-porah Iesu ñomahapuh zait horiñ bavon batahan pinañ honeo ravegiek horivož irih heg-pov bon hatah. Tahan darim Papap pim kez ahovonañ Kristo ñomahaekanañ maot baval hah-povož zut dari amun hezhez magei tinavonañ het tovai sookaz hat horivož irih hegiekanañ maot baval akah. Tahan dari petev tin hakezaek hori poñ maot am tovai sohoka? Evo, dari poñ maot tovai sookan tin naravotü.

Iesunañ dari biriri hekaz ñetiv

⁵ Met Iesu Kristo darim hori toogivož hañ horiv bat ñomah, povoz dari pinañ honeo ravat hezari horivož irih maot naketü, oñ Iesu ñomahaekanañ maot baval hahavoz zut dari amun hori toog-poñ betet lop mageirizaronañ het tin tovai sohok. ⁶⁻⁷ Met dari hodad, ñomamahari parum biriri het hori tooh-poñ maot nat hezavoz zut Kristo zirah urahan ñomah-povohö darim lop batamor-izaronañ het tovai emoogiñiz kezao bavon havatah, povoz dari ñomamah-pori maot hori nao natavoz zut zait hori poñ baval hat maot tovai nashotuzari raveg. ⁸ Met Kristo ñomah-pop darim zait horiñinañ heg-pov bavon havatah, povoz epat hameg, “Met dari ev hamarrah pinañ honeo tin hek.” ⁹ Met dari hodad, Kristo ñomahan maot baval hahaek pi ñomao ritou hametah, povoz

rekot pi maot tokat nañomotü. ¹⁰ Met pi añaraboz horiñiz hañiv bat honerah ñomahaek pi maot hori poñiz nañomotü, met petev pi maot biriri ravat hezaek Godinañ tin honeo hez. ¹¹ Povož zut ari epat haovai sohozei, “Met darim zait horiñiz hañiv Kristo bat ñomat zait poñinañ hegpov bavon havatah, povoz maot dari hori poñ rekot natotü, oñ pinañ honeo tin het God darimaz biñ ravohopanez homet pim ñeti tinañihar hat tovai sohok.” Pot ari hahozei.

¹² Met ari Kristo popunañ honeo raveg, povoz arim zait horiñ baval hat tovai emoog-poñ betepken zait hori poñihö maot arim ham heriñ hodadeo namanotü. ¹³ Met ganö arim eñañinañ ma marañinañ ma abö mod nainañ hori nao tepek hezavoz, arim heriñ map Godihö tin korav ravat hepanez homet pihar manat hezei. Met ari horivož irih hegiekanañ pi maot ari haavah, povoz arim heriñ pi manepken piuhö korav ravat hepanen zait tin nenañ arim loporizaroh ahö ravohopanen arim heriñinañ tin het tovai sohopek. ¹⁴ Met nari Godiz etañik tin ravapanez hat Mosesiz ñeti kateñir ah neñiz irih het baval hat tovai samah, oñ ñeti poñihö paru tin ravapanez rekot nameñizotü, met ari ñeti poñiz irih nakez, oñ petev Kristoz homeo badae batat Godiz masakavoz irih het tovai samegiek, rotap pim masak pov ari tin ravepekez etamah. Povož arim zait hori hamoh-poñiz irih het tovai soogit maot tovai nasohotü.

Dari zait tinañiz irih het tovai sohok

¹⁵ Met dari Godiz masakavoz irih het tovai sameg-pot arin añohovoz tair homeameg?

Met dari ñeti kateñir ah neñiz irih nakez, oñ Godiz masakavoz irih het tovai samegiek, hañ horiv naetotuz hahan hez, pot hat am hori tovai sohoka? Evo, rekot dari horiñ maot natotü. ¹⁶ Met ari epat haoman hodad tepekez ne zait toh, Nap moni gogot tapanez hat sapanepuh aban ahö napun epat mañapan, “Ne nim gogot tohom.” Pot mañapanen aban ahö pop pi bapanen pim irih het pim zaitivok homet mañohopanez potam tohopan. Met povoz zut arim zait horiñiz irih hepek, povoz zait hori poñiz hodadeo añohopanez potam tovai sohopekepuh tokat ñomat hori ravepek, oñ Godiz añamah-ñeti poñiz irih het hatevetet tin baval hat potam tovai sohopekepuh Godiz etañik pim añarab tinari ravat hepek. ¹⁷ Met batam arim zait horiñiz irih het zait hori poñiz añooh-potam tovai emoog. Oñ petev Godiz ñeti rotapuv nari arin añoohan hateveteogiek zaitivonañ baval hat tin tovai emameg. Pot arim tamegivoz ñetiv ne hatevetet Godiz biñ ravat hez. ¹⁸ Met rotap zait horiñihö birepez zut edemahan hegiek petev God ba evilahan ari zait tinañiz irih het tovai sameg. ¹⁹ Met ganö ari epov hatevetet hodad nat hepek hezavoz ev aban ahopur pim irih het gogot tamah-poputü zu tat dari añaraboz tamegit ba ou batat arin añamoh. Met batam ari Kristoz hodad narav hegirah tin tohopekez pap tat arim ham heriñik home horiñiz berevooh-potam tovai emoogin arim horiñ map an pap manooHAVOZ zut petev ari zait tin nenañiz irih het tin poñihar tovai sohozei. Tohopeken arim tin tohopekez poñ ariti map an pap manohopan.

²⁰ Met ari zait horiñiz irih heg-porah ari tin nañ tohopekez hodad nat, oñ am heg, ²¹ met hori povor kao tovai emoog-poñiz homet ari petev tu ravat hez. Met hori poñ toogin hañ tin nao ou ravooha? Evo, tin nao ou narav, oñ am tovai sohopekepuh ñomat hori ravepekez nen pov ou ravooh. ²² Met batam hori toog-potü betet petev Godiz añamahat ari tamegiek hañ tin tairao ou ravat hez-pov ev bar añomaz toh. Met arim zait tinañ ahö ravamahaek pim nonoroh tinam sohopekepuh pinañ honeo pohao tin het hepekez hañ tin epov ok ariti ou ravamah. ²³ Met rotap añarab hori tamahari hañ horiv bovai sohopenezaek ñomat hori ravapan, oñ darim Amip Iesu Kristo ñomahan pinañ honeo ravegivoz homet, God darihö nao nametaek pohao tin het hekaz pov amauam anahan hez.

7

Pol añ naputi zu tat mañah

¹ Nem bosir sau ravat hezari, met ari ñeti kateñir ah ñeñiz hamegit hodad hakez, povoz nem añomaz toh-epov ari amun hodad ravepek. Met añarab biriri hez-porah paru ñeti katë poñ hodad hez, oñ ñomamahan paruti ñeti katë poñ bon tamah. ²⁻³ Met povoz zut paru añaholor abuhol nae nap kaev ravat navetetuz ah ñeo God pot hahan hezaek añ nap pim abup biriri hepanen pinañ honeo tin hepan, povoz pi ah ñe pov baval hahopan. Oñ abup biriri hepanenam añ pop pim abup betet sat abü modap bapan, povoz modari piin etet pimaz epat hapan, “Añ

okop ah ñeo elat abü modap bahaek pi hori tahap ok.” Pot pimaz paru hapan. Oñ abup ñomapanen parup honeo hepanez ah ñe hahan hez-pov piiti bon tapanezaek rekot pi abü modap bapanen modari pimaz ñeti pot nao nakaotü.

⁴ Met eñarohol, añ pop abup ñomapanen ah ñeo piiti bon tapan, pot añoh-epovoz zut ari hez. Met ari Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñiz hahan hezat baval hat tovai emoogiek Kristo ñomahan ariti ñeti poñ bon haravah. Met abup ñomapanen añ pop rekot abü modap bapan, pot hahovoz zut Kristo ñomahaekanañ maot baval hah-popunañ ari honeo ravegiek, Godiz nonoroh sohot pim gogot tin tohopekezari raveg. ⁵ Met batam darim ham heriñiz hodadevoz berevooh-potam tovai soogirah Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ hatevetet map baval hakaz pap tat heg. Tegin zait horiñ darim loporizaroh ahö ravahan hori poñihar tovai emoogipuh ñomat hori ravakaz nonoroh emoog. ⁶ Met ñeti poñihö dari batam birepez zut edemahan hegin petev Kristo ñomat bi porep baevilahan ñeti poñiz homeogiek dariti poñ bon hatah, oñ Godiz Pul Tinap eñizamahan non magei tinaoroh sameg.

Añarab zait horiñinañ am hez

⁷ Met nem ev arin añamoh-epov dari Mosesiz ñeti kateñir ah ñe menahan hez-epeñiz homet, “Ñeti horiñ ok,” pot haka? Evo, ñeti hori bonoñ ok. Met pi ñeti poñ namenatin, nem zait horivonañ tovai emooh-poñiz ne hodad nat hehö narab. Met Mosesiz hahan hez-ah ñe hon epovoti zu tat epat añom, “Ari modarizatun etet

zait totunei,” pot hahaek menahan hezao ne rekö hat hateveteohö, oñ pi ah ñe epov namenatin ne hori pim hah-epovoz hodad nat am hehö narab. ⁸ Oñ ne modarizatun etet zait natotuz ah ñe hah-pov hatevetehon nem loporih zait heh-pov ahö ravahan orah rezah modarizatun etet nem zait pov ahö ravooh. Oñ piuhö ah ñe pov nakatin, ne parum potun etet zait tat, Ne horiv ev toh, pot hodad nat, am hehö narab. ⁹ Met batam ne goerah Mosesiz ñeti modarizatun etet zait totun hah-pov hat navet hehö-porah, Ne tinap ev, pot nemam homevai sooh, oñ ne ah ñe epov hatevetehopuh modarizatun etet zait tooh-povoz homet, ¹⁰ Evo, hori ravomazap ev, pot ne homeohö. Met God non tinaoroh sohomaz hat ah ñe epov Mosesin mañahao ev, oñ ne baval hat tovai sohomaz pap tohoek ñomomaz nonoroh emooh. ¹¹ Met zait hori nem loporih heh-poñihö ah ñe hateveteohö-poñ elomaz hodadeo nanoochan ne taput tovai emoohon ñomat pohao hori ravomaz pov ou ravooh. ¹² Met Mosesin ñeti kateñir ah ñe mañah-poñ Godihö mañahan menahan hezañ ok, povoz ñeti poñ rotap tinaharam het non tinaorö añairamah-pot dari map hahodad.

¹³ Met ñeti tin poñihö ne ñomat pohao hori ravomaz non poorö ba ou bataha? Evo, pot bon, oñ nem loporih zait hori heh-poñihö ñeti tin poñ baval hat tovai sohomaz nonor nemerizahan nem ñomomaz pov ou ravah. Tahan ñeti tin poñiz homet epat hahö, “Rotap ne hori tovai emamohop ev.”

Zait horiñir home tinañiz ñetiv

14 Met dari hodad, Godihö ñeti kateñir ah ñeñ hahan hez-poñ ñeti tinañ ok, pot dari hameg. Oñ ne ham abanap nem zait horiñiz berevamah-potam tamohop ev. 15 Met ne tin tovai sohomaz zaitiv hez, oñ porah karah ne tin pot nat, oñ hori tairañiz kaev ravat hez-poñ am tamohoek kap añohepat tamohovoz ne tin hodad nat. 16 Met ne hori tovai sohomaz kaev ravat hez-poñ am tamoh, povoz epat homeamoh, Met rotap God Mosesin mañooh-poñ ñeti tinañ ok, pot hamoh. 17 Met nemauhö kaev ravat hez-hori poñ tomaz zaitivonañ nat, oñ nem loporih zait hori tomaz neeh berevamahan homeamoh-poñ am hatamoh. 18 Met ne hodad, nem loporih zait horiñ hezaek ham herisinañ tohomaz hodad tin nao nakez. Met tairaiz epat hamoh hometunei, oñ tin tovai sohomaz zait tat tin pov tomaz homeamoh-poek ne rekot tomazat bon. 19 Met ne haañohtapuv maot añomaz ev toh. Ne tin tovai sohomaz zait tat hez-poñ nat, oñ hori tairañiz kaev ravat hez-tapuñ ne am tovai samoh. 20 Oñ hori nem zait nat kaev ravat hez-poñ tohot hamoh-epeñ ne tomaz zait nat, oñ nem loporih zait hori hez-poñihö nem heris bahori navatamah.

21 Met rotap hamoh-epat ne tamoh. Oñ tin tovai sohomaz homeamohon zait horiñihö tin tohomaz pov ritou netamahan horivoz nonoroh ne am samoh. 22 Met nem loporih Godiz ñetiñiz ne ahoam zait tat homehot hez, 23 oñ nem herisik home mod nao amun hez-povohö tin tohomaz homeamoh-pov ritou metapanez hat beri nakamahan nem zait horiñ tamohoek ahö ravat birepez zut nedemamahan hez. 24-25 Povoz

nemauhö nem homevokam Godiz ñetiñ hatevetet tin tovai sohomaz zait ahov hezan tovai samoh, oñ nem herisik zait horiñ ahö ravamahaek hori poñ am tovai samoh. Ui mai zakep, met nem hemazao map hori ravat hezan neeh biñao bon tamahan ñomomazat ravohog, tairapuhö neñizat non magei modaoroh neñepan? Met rotap darim Amip Iesu Kristo dari avat non magei tinaoroh haeñehap ok, oñ met ne pi tapupuz homet Godin ñeti biñao mañamoh.

8

Pul Tinapunañ het tookaz ñetiv

¹⁻² Met batam darim hori toogiñiz kezavohö birepez zut edemahan het ñomat hori ravakaz nonoroh emoog, oñ petev Iesu Kristo hañomat hori poñikanañ baevilahan Godiz Pul Tinap dari-maz korav hezan dari Iesu Kristonañ honeo magei tinari ravat hez. Povož dari hañ horiv bakaz hahan hez-pov piuhö ba havetet bazei hamanahaek, dari horivož hañiv navotuzari raveg. ³ Met God ñeti kateñir ah ñeñ hahan menahan hez, oñ dari sikori, povož baval hat tin tovai sookaz pap tat hegiek, ñeti poñ rekot eñizat darim hori tamegiñ bavon navat heh. Tahan God pim rop meehan erat dari ham añarab hori tamegiriz heriñiz zut pi ravat, darim hori tamegiñiz kakam ahov bat ñomat ba ol haveteh. ⁴ Met Iesu pot darim zait horiñ ba havetehaek pim Pul Tinapuhö hodadeo anohopanezat dari tovai sohok, povož pim ñeti kateñir ah ñeñ elohopanež pori hañiv tokat metapanež hahan hez-pov dariti ou naravotü.

5-6 Met paru tairari orah rezah parum ham heriñiz hodadevoz berevamahat am tovai sohopenez homeamah-pori hodad hori pov parum loporizaroh ahö ravamahaek, paru ñomat horivoz hañiv bapanez nonoroh samah. Oñ paru tairari Godiz homet hez-nen pori Pul Tinapuhö paru hodad tinao manamahat tin tovai samahaek, lop tinarizaronañ het tin pohao het hepenez nonoroh samah. 7-8 Met parum ham heriñiz hodadevoz berevamahat tovai samahporiz God zait tat biñ ravat hez bon, oñ paru pori pihanañ main ravat pat hez. Tamahapuh pori parum ham heriñiz hodadevoz berevamahat tamahaek, pim hahan hezat baval hapanez bapap tat hez.

9 Met arim loporizaroh Godiz Pul Tinap hakez, pot ari homepek, povoz arim ham heriñiz hodadevoz berevamah-pot natotü, oñ Pul Tinapuhö tin tohopekez hodad tairañ anamah-nen poñihar tovai sohopek. Oñ mod tairari parum loporizaroh Kristoz Pul Tinap nakez-pori Kristoz bonori ok. 10 Met ari ev hamarrah hori povor kao an pap manat hezaek hez, povoz arim ham heriñ ñomapan, oñ Kristo arim loporizaroh hezaek ari Godiz etañik pimeri ravat hez, povoz arim pulihol nañomotuz pot haravat tin hez. 11 Met rotap arim ham heriñ ñomapan, oñ God Iesu ñomahaekanañ maot baval hah-popuz Pul Tinap arim loporizaroh haemat hezaek piuhö tokat arim ham heriñ maot baviriri abatat baval akapanen pinañ honeo tin hepek.

Dari Godiz ñarohol ba avatah

¹² Met God pim Pul Tinap dari anahan hez, povoz nem bosir sau, darim ham heriñiz hodadevok hori tameg-poñihö dari naeñizotug, poñ dari tovai nasohotü. ¹³ Met ari hodad hori povonañ tovai sohopekezaek ñomat hori ravepekez non nenaoroh sohopek, oñ Pul Tinap eñizohopanen arim ham heriñiz hodad hori poñikanañ bazei manohopekezaek biriri pohao tin het hepekez nonoroh sohopek. ¹⁴ Met paru tairari Pul Tinap hodadeo manamahat tovai samah-pori Godiz ñarohol ravat hezari ok. ¹⁵ Met God pim Pul Tinap anahan hez-povohö darim hori mamog toogivoz homet ñaihet tat, “Mai tair etapan batah,” pot hakaz nao naetotü, oñ piuhö Godiz ñarohol dari pot ba haavatahan hez. Met pi pot haetahan hezaek, Pul Tinap hodadeo dari anamahan Godiz homet epat hameg, “Apai, Apai.” Pot piin mañameg. ¹⁶ Met Godiz Pul Tinap darim loporizaroh hezaek, Rotap ari Godiz ñarohol ev, pot darin hodadeo anamah. ¹⁷ Met dari pim ñarohol raveg, povoz papaholozatü ñarohol bamahavoz zut dari Kristonañ honeo anohopanez God hahan hez-potü dari map bak. Met Kristo hamarrah het Godiz gogot toohan honoñai povor kao piiti ou ravohavoz zut, dari amun ev hamarrah het tovai sookan honoñai povor kao dariti ou ravohopanen kaev naravotü, oñ am rez kek tat het tinam tovai sohok, povoz tokat Kristonañ honeo dari aliz tinavok hekan pim anohopanez au hahan hez-potü map dari anohopan.

Abarah pim aliz tinavok hek

18 Met ne epat arin añom, Godiz alizavok hekaz hamoh-pov map ahö haravat hezaek bon nato-tuzao ok, povoz orah rezah homeamoh, oñ petev dari ev hamarah hezan honoñai poñir kañ dariti ou ravamah-poñ bon tapanezañ ok, povoz ne poñiz epat homeamoh, Betezañ ok. 19 Met rotap God nonair nai matut tahan hez-potuhö dari pim ñarohol ravat hezari pimauhö aliz tinavok eñepanen tin hekaz hat zait tat het ñai bizat etet hez. 20 Met batam ev hamarah horiv ou ravah-porah God pim matut tahan heh-mapotuz homet pimauz hodadevok epat hah, “Met mapotü pohao tinaharam hepanez hat matut tohoek petev horiv ou ravah, povoz ñu ravat ñomovai sohopan.” Pot pim au hahat ok tovai samah. 21 Oñ tokat God maot hapanen, dari pim ñarohol ev hamarah honoñai povor kao tameg-pov bon tapanezavoz zut nonair naitü ñu ravat ñomovai samah-pov amun bon tapanen, potü pohao tinam hepanez homet gaa tat hez.

22 Oñ dari hodad, añahol parum ñarohol bat-apanez kakamao hatevetet, “Ae, zuam batom nak ee,” pot hamahavoz zut nonair nai zir bir hamarah hez-potü God maot hapanen hori ravovai samah-pov bon tapanen pohao tin rava-panezavoz hat batamohanañ kakamao hatevete-hot, “Mai tin ravak nak ee,” pot hahot hez. 23 Met nonair nai nen potü pot hamah bon, oñ dari tairari God tin hekaz mapotü anapanez hat pim Pul Tinap garos anahan darim loporizaroh hez-eperi amun tin hekaz hat epat homeameg, Mai, pimauhö tairarah dari pim ñarohol avat heri magei tinañ anapanen, dari sat pinañ honeo tin

hek batah? Pot homet ñai bizat etet hez. ²⁴ Met dari Iesuz homeo badae bategin hori hegiek maot pimeri ba avatahan hezaek epat homeameg, Met rotap tokat pi dari avat heri magei tinañ anapanen hek. Pot dari homet etet hez. Met dari heri magei tin poñ haanahatin, dari heri poñin et hareet heg narab, ²⁵ oñ petev dari heri poñ naan hez, povoz tokat God anapaneg, dari tinam ñai bizat het etet hek.

²⁶ Met dari kezao bonori ev, povoz porah karah Papapun mañ mañookaz homet, Tair tat piin tin mañom batah? Pot homeamegin Pul Tinap darimaz zakep tat darim rekot namañotuz pov Godin mañ mañamah. ²⁷ Met Pul Tin Pop Godin eñizapanez amauam mañamah bon, oñ Godiz homeamahat tin hodad het mañamah, povoz God darim loporizaroh homet hezat et hareet hez-pop pim Pul Tinapuhö mañamahavon pi tin hateveteamah.

²⁸ Met dari pim añarab ravat hekaz hat pim hodadevok ba ou avatahan dari pimaz zait tat loporizaro manameg, povoz ev hamarrah honoñaiñ ma tinañ dariti ou ravamah-map poñ dari tin hekaz Godihö revah avat eñizamah. ²⁹ Met batam God pim añarab hamarrah tin het tohopanezari ba ou havatahan hez-poriz pi epat hah, “Met paru nem ropuz tin tamahavoz zut tin tovai sohopan.” Pot pi hahan hezaek pim rop darim nanë garosikap ravat hezan dari pim bosir sau ravat hez. ³⁰ Met batam dari pim añarab ravat hekaz hat au hahan hegiri pi bamain avatahapuh pim etañik dari pimeri hañ horiv navotuzari ravat hekaz ba avatat pim kezavor abat ahov anahan

hez, povoz daritĩ honoñai tairañ ma tin tairañ ou ravamah-poñ revah avat eñizohopanezañ ok.

God zakep etamahao bon natotü

³¹ Met God dari añaraboz homet zakep etamah-ñetĩ poñir kañ ahoam ne haañhoek maot homet epat arin añom. Met pi darimaz zakep tamahaek modari horiv etohopanen dari epat haok, “Parum sa etohop,” pot dari hahot hek. ³² Met God epat pi nak, “Nem rop meeman sat ñomapan hezag, am bagaa batom.” Pot pi nak, oñ pi darimaz zakep tat masakao etahapuh pim rop am meehan erat ñomah, povoz pim ropunañ honeo nonair nai eñizohopanez tinatü naanotu? Evo, rekot pi dari tinatü am anohopan.

³³⁻³⁴ Met God pimauhö dari ba ou avatahan pim añarab ravat hezan darim horĩ tamegiñiz hañiv navotuz pi hahan hezaek, tairapuhö darimaz epat Godin mañapan, “Met paru horiri okeg, parum tamahañiz hañ horiv man.” Napuhö pot mañapane? Evo, rekot pot piin namañotü. Oñ Iesu Kristo darim hañ horiv bat ñomahan maot baviriri batahan bal hah-nen popuhö Godiz nakoe het darimaz homet, “Apai, met paru meñizookez ne zait toh,” pot pim Papapun mañamah, povoz rekot napuhö God dari hañ horiv etapanez namañotü.

³⁵ Met Kristo darimaz zakep tat hezaek tairapuhö nonor merizapanen dari maot main ravat hek? Evo, rekot napuhö namerizotü, ma honoñai nao daritĩ ou ravapanen pihanañ dari main naravotü. Ma modari kakamao etohopanez poñ, ma gin ahov tat hekaz poñ, ma dari nonair naiz

teki tat hekaz poñ, ma modari nao etapanezao hapanen ñaihet takaz poñ, ma emenohopanezañ, met ev menoh-epotü dariti ou ravohopanepuh rekot Kristo darimaz zakep tat hez-pov bavon navatotü. ³⁶ Met honoñai ev hahö-epeñiz homet aban nap Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

God dei nimaz homeamegiek bol sipsipihol demat ur ñomamahavoz zut orah rezah modarihö deimaz, “Paru demat ur ñomak,” pot nae nap mañamah. *Buk Song 44:22*

Pot menahan hez. ³⁷ Oñ honoñai poñir kañ dariti ou ravohopanez hamoh-poñihö dari baimain naavatotü, oñ Kristo darimaz zakepiv ahö tat loporï anamah-pop bakez avatohopanen hori poñiz ñaravatak het pinañ honeo tin tovai sohok. ³⁸⁻³⁹ Met God darimaz zakep ahov tat hezaek pi darim Amip Iesu Kristo meehan erat darimaz ñomah. Povoz maot ev añomaz toh-epovoz ne hodad hakez. Dariti ou ravohopanez añomaz toh-epeñihö God darimaz zakep tat loporï anamah-pov bavon navatotü. Met dari ev hamarrah biriri hekaz porah, ma ñomakaz porah pim zakepiv bon tapanen main ravakazao dariti rekot ou naravotü. Ma enzolihol, ma Setenir pituhol, ma mod tairari kezavonañ ev hamarrah hezari, ma abarah hezari, ma hamaraz irih hez-mod poñiz naiz kezavohö rekot pim zakepiv bavon navatotü. Ma petev ou haravat hezao, ma tokat ou ravapanez navohö rekot pim zakep pov bavon navatotü. Pot ne hodad hez, povoz ne arin ev añoh.

9

Pol Israel pimeriz zakep tah

¹ Met ari Zuda ok hezarin epat añom, Ne Kristoz gog abanap ev, povoz rekot ne ñeti moreg nao nakaotü, oñ Godiz Pul Tinapuhö ne hodadeo nanamahan epat homeamoh, Met arin añomaz toh-ñeti epov moregao bon, oñ ñeti rotapuv ev. ² Met ari Israel añarab nem modari Kristo erat hehan paru pimaz, “Betezap ok,” pot haohavoz tokat hañ horiv bapanez homet, ne parumaz zakep ahov tamohopuh, homeme hez-pov bon nat. ³ Met paru Israel nemeri meñizomaz neeh zait ahov hez, povoz paru horiek betepanen sapanez au hahan hez-hori pov paru bazei manapanez rekot ne parum urutak Kristo ne horiek nevetepanen somaz hapanen, ne evo nakaotü. Oñ nemauhö pot tat paru nemeri meñizomaz non naorö bon. ⁴ Met God Israel añaraboh metooh-ñetiv ev. Met batam pi epat darim iz mimiholon mañah, “Ari nem añarab ravat hepek.” Pot mañahaekanañ pim ñeti kateñir ah ñeñ mañahapuh orah rezah parumaz pi tin korav ravat hepenez parun mañooh. Tat paru piin mañ mañovai sohopanez gogot au mañooh. Toohapuh pi parunañ honeo hehaek paru pim kezavor alizavon eteoh. Pot toohan tokat Kristo pop parum ñaravatakanañ ou ravapanez au mañahan heh, oñ pi erat ou ravat hehan paru Israel añarab maporizaro pimaz barotap navat. ⁵ Met batam Abraamir Aisakir Zekop heh-tin poriz iz mimihol hezan, Kristo erat abanap ravat hehap amun poriz iz mimip parum ñaravatak erat berevah.

Met pi pop nonair nai mapotuz korav ravat Godinañ honeo pohao het hezap ok, povoz popuz orah rezah biñ ravat hek. Rotap ev hamoh.

God Israel poriz metamahat ev

⁶ Met Israel añarab Kristo kos rez manahavoz homet God orah rezah parumaz korav ravat hepanez darim mimip Abraamin mañah-pov betezao ravah, pot haka? Evo, betezao narav. Met rotap Israel mapori pim pot mañahat barotap batamah bon, ⁷ oñ tairari pimaz barotap batat hez-nen pori Israel añarab tinari ok, met pi poriz korav hepanez okat hah. Met Abraam popuz iz mim maporiz homet piin namañ, ⁸ oñ epat mañah, “Met nem au hahon hez-porah maot emat hao-man, nim añap Sera ro napuz ñekevonañ ravat batapanen pim abatao Aisak mañekë.” Met God Aisak popuz iz mimiholon etet, “Abraamizari ok,” pot hahopan. Met pi Abraamiz ro modariz iz mimiholoz nak, oñ Aisak nenapur pimeriz korav ravat hepanez homet Abraamin mañah. ⁹ Met ev menoh-epovoz kapot ev. Met Abraam popuz iz mim mapori Godiz ñarohol ravat hez bon, oñ tairari Abraamin pi parumaz korav hepanez mañah-ñeti pov barotap batat tovai samah-nen pori pim ñarohol ravat hez.

¹⁰ Met modao ev, Tokat ro Aisak pop batahan pi ahö ravat pim añap Rebeka bat parup hehaphu, ¹¹⁻¹² pim añap ro rop ropoñariviz ñekevonañ ravat hehan ro poñariv nonopuz ñekevok hehan God nonopun epat mañah, “Met nim ro garosikap Iso batekepuh tokat pim bosip Zekop bateken parup ahö ravapanepuh Zekopoz irih nanep

het pim asit metohopan,” pot mañah. Povož dari hodad, parup garos tinavor horivož kapot tahanahoh epat mañah bon, oñ God pim zaitivok nonopuz ñekevok heharatiam parupim tokat tovai sohopanezat bar mañah. ¹³ Met Baiñetinavoz Tepatak epat amun menahan hez, “Met nem zaitivok Zekopoz homeamoh, oñ Isoz ne nahomet nakez.” Pot Godiz hahat menahan hez.

¹⁴ Met añ popun pi pot mañahan hehan parupim ahö ravat tahavoz homet, “God pi hori tahap ok,” pot dari haka? Evo pot dari nakaotü.

¹⁵ Oñ batam pi Mosesin epat mañah, “Met nem zaitivok añarab tairari masak metomaz homet hemaz pori masakao manat tin metohom.” ¹⁶ Met pi pot mañah, povoz dari hodad, añaraboz zaitivok God paru masakao manamah bon, oñ pimaüz zaitivok masakao paru manamah.

¹⁷ Met Pero batam Izip zeisik aban ahop ravat hehapuz homei. Met God piin epat mañah, “Met tairaz ne ni zeı epesz ahop ba navatoh, pot hometun, oñ nir nim añarab honoñai nañ etoman nem kezao ou ravapanen nem abatao zeisikaroh map ahö ravapanez homet ne ni ahop ba navatoh.”

¹⁸ Pot piin mañahavoz homet dari hodad haravat hez, Met God pim zaitivokam nari masakao manamah, ma Peroz metahavoz zut mod nari parum gagañ heleñiz zut bavatamah.

Mogao tamahavor zakepivož ñetiv

¹⁹ Met ari ev menoh-epov hatevetet epat homepek batah, Met Godiz zaitivok hamahat dari añarabohö tovai samegiek, rekot pim zaitiv ritou metat bavon navatotü. Povož tairaz darim ev hori tamegiñiz pi tokat hañiv etapanez hahan

hez? ²⁰ Met ari pot homepek hezavoz ne epat arin añom, Met ari ham añarab nenari, povoz tair tat God matut etahapuz ñeti ev menoh-epov ari hapek? Met aban nap ham hapis matut tapanen hap posihö, “Erom, ni tairaiz epat ne matut neteñ?” pot piin namañotü. Met povoz zut ari amun Godin rekot pot namañotü. ²¹ Oñ tairap ham hapiñ matut tamah-pop pimauz zaitivok ham nao bat hap nas red tinao metat gipizot bareñat nohopanezas matut tapan, met hap modas redeo bonos kulup nenañ meet basat baouzour betehopanezas matut tapan.

²² Met aban nap hapiñ matut tamah-pot añohovoz zut God dari añarab matut etamah. Tamahan nari hori tovai samahan pi parumaz mogao ahoam tat hezaek, pim kez ahov ou rava-pan hat pori hañ horiv tokat metapanez hahan hez. Met pi pot paru zuam nametotü, oñ pi ñai bizat am het etet hez. ²³ Met dari añarab modari matut etat masak ahov anovai pimauz zaitivok dari pim aliz tinavok hekaz nonor añairamahan sameg. Tat pimaz epat hameg, “Met rotap pi tin hekaz nen potuhar dari anohopan.” ²⁴ Met dari Zuda nenari masakao anohopanez ba ou avatamah bon, oñ dari Zuda narir paru Zuda bon añarab pat nari amun ba ou avatamahan hez. ²⁵ Met God añarab pat pori ba ou batohopanez homet hahan batam propet aban nap Osea popun mañahan piuhö epat menahan hez,

Met añarab batam nemeri ravat nakez-porin,
 “Ari nem añarab ok,” pot mañom. Met
 batam ne parumaz zait nat hehorin ne epat

mañom, “Ne arimaz zait tat hez.” *Hosea 2:23*

26 Met batam zei nasik añarab narin, “Ari nem añarab bon,” pot mañooh-porin maot epat mañohom, “Met ne God gog kezao tamohopuz ñarohol ari raveg.” *Hosea 1:10*

27 Met batam propet aban Aisaia pop amun epat hahan hez,

Met Israel añarab hel gaorevoz zut map belezai ravat hez, oñ God honep honep pimop bavatat tinaek meñepanen hepan.

28 Met tairaiz honep honep pot metapan home-tunei, oñ tokat modari zuam hañ horiv metapan. *Aisaia 10:22-23*

29 Met Aisaia tapupuz hahan hez-modao ev,

Met God nonair nai mapotuz maup masakao naanatin, Sodom zeitar Gomora zeitak hehari bahori batahan ñomahavoz zut dari Zuda mapori amun bahori etahan ñomeg narab.

Aisaia 1:9

Israel pori Kristoz barotap navat heh

30 Povo epat arin añom, Paru Zudahol bon oñ añarab patari Godinañ honeo ravapanez hodad nat hehan Kristoz ñetiv mañahan paru hatevetet pimaz homeo badae batat hezaek petev Godiz etañik pim añarab tinari ravat hakez, ³¹ oñ Israel añarab orah rezah Godiz etañik pim añarab tinari ravapanez nonoroz mel tat Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ baval hahot het, non tin poorö bazei manamah. ³² Met tairaiz paru non poorö zei manamah hometunei, oñ paru pori pim añarab tinari ravapanez homet, ñeti mamog poñ baval

hat tovai sohot Kristo erat ñomat non mageior añairah-popuz homeo badae navat het, hel ahovok eñap urat ñodamahavoz zut tamah. ³³ Met Iesu hel povoz zut hezapuz ñetiv batam God hahan Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Ari hatevetei, met ne Zerusalem zeitak Saion dañevok hel ahov bizoman hepanen, tairari hel povon et narë sohot hel povok eñahol urapanez pori ñodapan, oñ tairari pimaz homeo badae batapanez pori parum homet hepanez pov betezao naravotü.
Aisaia 8:14

10

Israel añaraboz tin hodad natao ev

¹ Nem bosir sau ravat hezari, met Israel añarab nemeri pohao tin het hepanez nonoroh sohopenez ne zakep ahov tat het orah rezah Godin mañ mañamoh, oñ paru non pooroh nas. ² Met nem poriz tamahan eteamoh-ñetiv ev. Met Godiz gogot tovai sohopenen pi parumaz biñ ravapanez zait ahovonañ het tamah, oñ pim hahan hezavoz kapotaz paru tin hodad nat. ³ Tat God añaraboz biñ ravat, “Ari nem ropuz homeamegiek añarab tinari ok,” pot mañapanez non pooroz paru hodad nat het, parumauz zaitivok homeamahat tohot Mosesiz ñeti kateñir ah ñe nenañiz non pooroham tovai samahaek Godin, “Deim ahop, ni dei eñizat batin avat,” pot piin namañ. ⁴ Met Kristo ñomat Mosesiz ñeti poñ baval hat sohot tin ravakaz homeg-pov bavon havatah, povoz tairari pimaz homeo badae batat hepanez poriz God biñ

ravat, “Ari nem añarab tinari raveg,” pot parun mañapan.

⁵ Met añarab Godiz etañik tinari ravapanez hat Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ baval hat tovai samahavoz Moses epat menahan hez, Met tairap orah rezah ñeti kateñir ah ñe menohon hez-epeñ map baval hat tin tovai sohot nao nael hepanez pop pohao tin het hepanez nonoroh tinam sohapan. Pot pi menahan hez. ⁶ Oñ dari Kristoz homeo badae batat het Godiz etañik pim ñaro tinari ravat hezavoz homet dari epat nakaotü, Met nap abarah sat Kristo dariti erapanez hat bavizat ev erapan. ⁷ Ma nap hamaraz irih pi ñomat sat hezaekanañ bavizat ev eman, pot dari nakaotü. ⁸ Oñ menahan hez-epat arin añom, “Met Godiz hah-ñeti pov hotoh hez bon, oñ darim loporizaroh hakezan darim gizañik hakaovai sameg.” Met Kristoz homeo badae batat hepanez ñeti epov añarabon mañovai samoh. ⁹ Met ni tairap nim loporih Kristo ñomahan God baval hah-pov barotap batat nim gizasikanañ, “Iesu pop pi nem ahop ok,” pot modarin ourah mañookë, povoz pimop ba havatapanen ni pohao tin het hekez nonoroh sookë. ¹⁰ Met rotap darim loporizaroh pimaz homeo badae batat honep honep, “Iesu nem ahop ok,” pot modarin ourah mañamegin God darimaz, “Paru neneri hañ horiv navotuzari ok,” pot hamah. ¹¹ Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met tairari pimaz homeo badae batat hepanez poriz pi kaev ravat paru navetetü. ¹² Met menahan hez-epov Zudaholor añarab patariz ñeti honeo ev, met God pi maporiz ahop ravat hezan tairari,

“Deim ahop ni dei eñizekez zait teg,” pot piin mañamaharin pi hatevetet tin hepanez mapoñ manamah. ¹³ Met ev añoh-epovoz epat menahan hez, Met tairari darim Amipuhö meñizapanez hat mañapanez pori Godihö pimeri bavatapanen tin hepan.

¹⁴ Oñ añarab nari Kristoz homeo badae navat hez-porihö tair tat pi paru meñizapanez mañapan? Ma añarab pim ñetiv hat navet hez-pori tair tat pimaz homeo badae batat hepan? Ma nap sat porin Kristoz ñetiv namañotü, oñ am hepan, povoz tair tat paru pim ñetiv hatevetepan? ¹⁵ Ma Godihö aban napun, “Ni sat parun nem ñetiv bar mañ,” pot namañ tahatin, tair tat aban pop sat parun mañah narab? Met povoz epat menahan hez, Paru añarab nari sat añarab modarin Godiz ñetiv mañohopanez pov tin ahov ok.

Israel nari Iesuz ñetivoz kaev ravah

¹⁶ Oñ ñeti tin pov mañamahan nari kos rez manamahavoz batam propet aban Aisaiahö epat hah, “Nem Amip, nim ñetiv parun mañamohon paru hatevetet honep honep barotap batat hezan mod mapori kaev ravamah.” ¹⁷ Met añarab Kristoz homeo badae batat hez-povoz kapot epat hez, met pim ñetiv mañamahan nari hateveteamahapuh, orah rezah Kristo nenapuz homet het tovai samah-pori pimaz homeo badae batat hezari ok.

¹⁸ Met paru Israel añarab Kristoz ñetiv barotap navat hezariz homet nap epat neen at nanapan, “Met rotap paru ñetiv hateveteh, ma hat navet?” Met ni pot at nañekezapun ne epat nañom, “Met

rotap paru hatevetehavoz homet Baiñetinavoz
Tepatak pot menahan hez,

Met paru ñetiv mañovai soohan zeï maposikaroh
ñeti pov map an pap manat hez.” *Buk*
Song 19:4

¹⁹ Met ni nap maot epat neen at nañekë, “Met
Israel pori ñetivon hatevetet hodad ravah, ma
hodad narav?” Pot haken ne niin epat nañom,
Met paru hatevetet kos rez manahavoz homet
Godihö Mosesin epat mañahat menahan hez,

Met ari Israel añarabohö añarab patariz homet,
“Betzari ok,” pot hameg, oñ ari ne kos
rez nanamegiek paru nemaz hodad nat
hez-pori tin metohoman, ari etet arim lo-
porizaroh kaev ravat parumaz mogao tat
hepek. *Lo 32:21*

²⁰ Met Aisaia pop añarab pat poriz homet Israel
pimeriz ñaihet nat, oñ Godihö epat mañahat
menahan hez,

Met paru añarab batam nemaz hodad nat hehari
petev nemaz hodad ravah, ma paru pori
nemaz, “Pi taek hez,” pot nak hehan parum
ñaravatak ou ravohon nemaz hodad tah.
Aisaia 65:1

²¹ Met Israel añarab poriz homet God epat hah,
“Ne orah rezah paru tin metomaz hat, ‘Ev nem
nakoe emei,’ pot mañamoh, oñ paru nem ñevon
hat navet het ne kos rez nanat kez ravat am hez,”
pot pi hah.

11

God Israel poriz zakep tat hez

¹ Met Israel añarabohö God kos rez manahavoz homet pi paru amun kos rez manat heza? Evo, pi kos rez naman. Met ne amun Israel abanap, Abraam popuz iz mimip ev, met pim ro horovep Benzamen popuz kapotakanañap ne hezan God ne kos rez nanan hez. ² Met God Israel añarab pimeri bavatahaekanañ maot kos rez naman hez-pov ari hodad. Met batam propet aban Elaiza popuhö Israel

pimeriz tahavoz homet Godin epat mañat menahan hez, ³ “Nem Amip, paru propet aban nim ñetiv hamahari men ñomah, ma hel aruñ biza-han hehan nimaz homet hañiv netapanez hat anumaihol bareñ elooh-poñ ba ed beteh. Met ne nenap nimaz homet hez-epopuhoe amun men noñomapanez homet paru nemaz mel tamah.”

⁴ Pot hahan God ñeti hañiv epat piin mañah, “Evo, ni nenap bon, met paru maporizaro god moreg napuz abatao Baal mañamah-popuz, ‘Darim ahop ok,’ pot hat paru mañ mañamah, oñ honep honep nemaz homevai sohot moreg popuz hom namee hez-poriz rekö hahon 7 tausen ravah.” Pot piin mañah. ⁵ Met petev Israel añarab batam parum toohavoz zut am tamah, oñ honep honepuz God zakep metat ba ou batamahan paru pimaz homevai samah. ⁶ Met paru pori parumauhö tin nao toohavoz homet ba ou batamah bon, oñ pim masakavok ba ou batamahan hez. Met pi paru-mauhö tin toohavoz homet ba ou batahatin, pim masakavonañ tamah-pov betezao ravah narab.

⁷ Met Israel pori Godiz añarab tinari ravat hepanez nonoroh sohopan hat gog kezao tovai emohot non poorö bar navat hehan God pimauhö

honep honep ba ou batooh-nen pori non tin
 poorö bar batat hez, oñ mapori paru kaev ravat
 hehavož homet ⁸ epat menahan hez,
 Met God hahan paru hodadeo bon kutari ravat
 hez,
 ma paru etañinañ haket et narë hez,
 ma paru hat koveñinañ haket hat navet hez.
 Met batam pot toohaek petev am taputam tamah.

Lo 29:4

⁹ Met Devid amun paru God kos rez manat heh-
 poriz homet epat menahan hez,
 Met paru bolor gipiz ahö tat biñ ravat nohot hep-
 anen, God parum hori tamahavož hañiv
 metapanen hamauruvok torop moregas
 bizapanen hepanezaek, mezapanen borö
 hapanen kohat lokat kakamao hatevetehot
 hepenez zait toh.

¹⁰ Ma parum etañ kut tat hepanezaek tin et
 narë hepanen parum mazeñ rezat pohazao
 pekü tat hepenez zait toh. *Buk Song*
69:22-23

God añarab patari pim bah-ñetiv

¹¹ Met Israel añarab Kristo kos rez manat
 ñodahaek pohao potam hepane? Evo, oñ paru
 hori tamah, povoz God añarab patari hori hehaek
 pimeri bavatamahan, pohao tin het hepenez
 nonoroh emamahaek, Israel añarab pat porin
 etet loporizaro hori ravat pot homepan batah,
 Met God dei evetet añarab pat okori pimeri ba-
 vatamahavož zut dari amun pimeri ba avatapan
 nak, pot homepan batah. ¹² Met Israel pori hori
 tovai emohot Kristo kos rez manat hez, povoz
 añarab patari Godiz masakavož hodad ravahan

paru poriti tin ahö nao ou ravah, povoz dari hodad, tokat Israel maporizaro maot loporizaro boreurat Kristoz homeo badae batat hepanez pot tohopanen, añarab maporiti tin ahö mapov ou ravapan.

¹³ Met ne ari Zuda añarab bon oñ añarab patariz homet ev menomaz toh. Met ne Godiz aposor abanap ravat het ari añarab patari map zeisikaroh hezarin Iesuz ñetiv añovai, gog tin epov tamohovoz homet epat homeamoh, ¹⁴ Met ne am mañovai sohoman paru Israel nem nari añarab patari Iesuz homeo badae batohopanezavon etet, “Tin tamah,” pot hat paru pimaz homeo badae batapanen God pori amun pimeri bavatapan. Pot homevai sohot ari añarab patarin ñeti epov añamoh. ¹⁵ Met God Israel nem pori hori toohavoz homet bazei manat ari añarab patari masakao anoohan, ari pinañ honeo raveg. Met tokat nem pori maot pinañ honeo ravapanez porah paru ñomapanenzaekanañ maot biriri ravat hepanezavoz zut paru hepan. ¹⁶ Met dei Israel petev hezarir deim iz mimiholoz homet ñeti nao zu tat epat arin añom. Met zi namedez kapotar medeñeñ tin hepanen God etet, “Nem zi tinamed ok,” pot hapan, povoz zi pomedez marañ amun tin hepanen zi pomed map pimemed ravat hepan.

¹⁷ Met ñeti modao ev añomaz tohog, hatevetei. Met zi avasik ñedehan hez-namedez abatao oliv hameg, met dei Israel añarab zi pomedez zut hezan God zi mar nañ ur elat beteamahavoz zut paru nari beteh. Tat oliv zi modamed pulorih berevat hezamedez zut ari añarab patari

hez, met zi pomedez mar nañ amun ur elat bat emat oliv zi modamedek kosis berat ba okat epat tat zi mar poñ bañed bamahan zi uruv mar poñizañ samahan ahö ravamahavoz zut batam God Israel pori masakao manoo-pov petev ari amun anamah. ¹⁸ Povo arim abatañ bat hel batat zi mar ur elat beteh-poñiz zut Israel añarab hezariz epat nakaotü, “Met paru betezari ok, oñ dari parum tekeñ bat añarab aho ri ravat hez.” Met ari zi hamoh-pomedez kapotaz zut bon, oñ mar nenañiz zut hez, povoz arim abatañ bat hel batovai parumaz hori okat hahotunei.

¹⁹ Met ev menamoh-epovoz homet epat hapek, “Met mar okoñ ur elat betehavoz zut paru betehan dari parum tekeñ bat tin ev hez.” Pot hapek batah. ²⁰⁻²¹ Povo rotap ok hapek, oñ paru pimaz homeo badae navat hehan okat metahan, ari pimaz homeo badae bateg-nenaek ari parum tekeñ beg. Met zi pomedez mar mauñ hori pov tahan el beteh, pot hahovoz zut ari ganö taput tepeken el evetepan hezag, ganö tovai ari arim abatañ bat hel batotunei, oñ ñaihet tat tin homehot hezei.

²² Met rotap God masakavor mogao tamahavoz homei. Met pi betet hori tat ñodamahariz mogao tat hez, oñ ari pim masakavoz homevai samegirin pi etet masak etamah, oñ ganö ari amun hodad tin pov betepek, povoz zi marañ ur elat betehpot añoh-poñiz zut ari evetepan. ²³ Met Israel añarab pimaz homeo badae navat hez-pov betet tin hepan, povoz God nonair nai rekö tamahap ur elat beteh hahö-poekanañ nañ bat, rekot oliv zi kap mau potak maot bizat bañed bapanen hepan.

²⁴ Met ari oliv zi pulorih berevat hez-pomedez

zut hehiri God gogot tat oliv zi avasiz roketak ñedehan hez-mod pomedek bizat bañed avahan ari hez, pvoz pi amun oliv zi pomedez mar mauñ ur elat beteh-poñ bat maot bizat bañed bapanez gog pov pi rekot tapan.

God Israel pori masakao manapan

²⁵ Met nem bosir sau ravat hezari, God tokat etapanez ñeti izek hahan hehao añoman hat-evetet, tin hodad tepekepuh arim abatañ bat hel batat epat ganö haotunei, “Met dei hodad tinavonañ het Israel añarab ritou metat tinari ravat hezari ev.” Met pot ganö hapek hezavoz ñeti epov añoman hodad tepek. Met Israel añarab God kos rez manamah-pov pohao potam hepan bon, oñ ari añarab pat tairari batam God ba ou avatahan hez-mapori kohat pim masakavok lokat rekö ravepeken petev parum tamah-pov bon tapan. ²⁶ Tapanen Israel añarab pori amun pim masakavok lokat pohao het hepandez nonoroh sohopan. Met ev añamoh-epovoz batam pot menahan hez,

Met ari maot tinaek eñehopanezap Saion* zeitakanañ berevat emat Zekop popuz iz mimihol hodad tinao manapanen hori tamahao betepanen sapan.

²⁷ Met ne pot tat meñizomaz batam parun mañoh-povoz rotapuv ou ravapan. *Aisaia 59:20-21*

²⁸ Met batam Israel añaraboz mimihol ba ou batat orah rezah parur parum ñaro iz mimihol masakao manohopanez mañah, oñ petev Israel

---

* **11:26:** Pavar 26 -Zerusalem zeï potaz abat modao Saion mañoooh.

poriz iz mimihol Iesuz ñeti tinavoz kaev ravat kos rez manamahaek paru Godinañ honeo nakez, oñ paru main ravat hezaek, ari añarab patari pim non tinaoroh eñehan hakez. Oñ batam Israel mim pori ba ou batat mañahavoz homet pi petev pot tat hez-poriz am zait ahov tat homeme hez. ²⁹ Met rotap God paru pori ba ou batat tin metohopanez mañahaek pi betet hodad modao navotü.

³⁰ Met batam ari añarab patari pim ñetiv baval nak tovai emoog, oñ petev Israel pori taput tama-haek pim masakao ariti ba ou batat añairahan ari pim nonoroh sameg. ³¹ Met petev paru pori pim ñetiv baval nak hez, oñ tokat ari añarab patari masakao anamahavoz zut pi maot paru amun masakao manohopan. ³² Met God hahan añarab mapori pim ñetiv tin baval nak tohot hezan, horivohö birepez zut medemahan hezaek pi am masak metohopan.

Dari Godiz biñ ravakazao ev

³³ Met eñarohol ae, rotap God map masak tinavoharam tamahapuz homet ne tair tom hat et nenañ tat hez. Met pim hodad tinao mapoam iverih iv havë nao kohat hotoh pataek er horat hezan, dari gaorevon et narë hezavoz zut hezan dari nap rekot pim hodadevoz kapotaz ma pim saem tamahavoz kapot rekot hodad natotü.

³⁴ Met epat amun menahan hez, Met tairapuhö Godiz homeamahavoz hodad het pi navoz kut tapanen popuhö meñizat pim tovai sohopanezat bar mañapan? *Aisaia 40:13*

³⁵ Ma tairapuhö rekot epat hapan, “Met ne pei nai God manohoek tokat manoh-poiz hañ

nai pi ne nanapan.” Pot napuhö piin mañapane? *Jop 41:11*

³⁶ Evo, oñ dari hodad, pi nenap hamarar abarah nonair nai hez-mapotuz kapot piitĩ hez, met pimauz kezavonañ map potuz am korav hakezaek tair tat nap nai pi manapan? Povož pim abatao ahö haravat hezaek orah rezah dari pim abat pov bat hel batovai sookazavoz rotap ev hamoh.

12

Darim heriñir hodadeo God manook

¹ Met nem bosir sau ravat hezari, God darimaz zakep ahov etamahavoz homet ari baval hat tohopekez kateo epat arin añom. Met arim heriñir loporir hodadeo map pi nenap manohot pimaz homet hezhez tinavonañ hepeken pi arimaz biñ pimau ravat hepan. Met pot tohopekezaek, rotap pim abatao bat hel batat tovai sohopeken tin ravohopan. ² Pot tohot ari ham añarab hamarazahatuz hodadevonañ het tovai samahporiz tamahat tovai nasohotü, oñ God hodad magei tinao anohopanez povozahar zait tat gu hahopek, povozahoh hodad tin povonañ het ari tin tairañ tovai sohopeken God etet arimaz biñ ravohopanez nen poñizahar hodad tat het tin poñ tovai sohopek.

Darim tovai sookaz ñeti tinao

³ Met God masakao nanahavoz homet ne epat ari honep honepun añom, Met God pimauhö ari pim gogot tohopekez hat ni nap kezao aviam nanat, met ni mod nap kezao ahö heriam nanahaek pim gogot tameg, povoz hodad tinavonañ

het tovai sohot arimauz abatañ bat hel batohotunei. ⁴ Met darim heriñiz tamahat homei. Met dari hodad, napuz heri honese, oñ eñar marar map darim heriñik abö hezatuz parum gogot main main tamah. ⁵ Met dari amun taput ahovokaro main main het tamegiri Kristonañ honeo ravat pim heri honese zut dari map hez-eperi pinañ honeo lop honeri ravat hez. ⁶ Met pot dari ravat hez, povoz pim gogot tookaz hat pim zaitivok hodad tin tairañ pim masakavonañ nap nim main main anahan hez-poñinañ dari tovai sohok. Met ni nap epat homekë, Ne pim ñetiv tin añarab modarin mañovai sohomaz hodad tin epov ne hananah, pot homekez pop pimaz homeo badae batat heken pim Pul Tinapuhö ñeti tin tairao mañookez nañairohopanez pov modarin mañovai sookë. ⁷ Ma ni nap Iesuz añarab modarinañ honeo hekepuh porì meñizookez hodad pov nanohopanez pop ni hodad tin povonañ het nim modari meñizovai sookë, ma ni nap modarin non tinaorö mañairookez hodad nen povonañ hekë, povoz ni tin het mañairohoz. ⁸ Ma ni mod nap modariz loporizaroh parum navoz hat honoñai tohopanen ni ñeti tinao mañat maot parum loporizaro batohtoh batekez hodadevonañ hekezap ni taput tat parum nim modari pot metookë. Ma ni nap nimeri naiz tekì tapanen tekì tapanez poi am manekez zaitivonañ het am manookë. Ma ni nap modariz korav ravat hekezap parum nimaz kaev ravapan hezavoz, ni tin korav ravat lopori manat het zaitivonañ tin metohoz. Ma nim modari masak metookez pop biñavonañ het masak metookë.

Nae nari masak metook

⁹ Met dari nae nap zakep tat loporï manookaz hahan hezaek lop houlorizaronañ het totunei, oñ loporizarotihanañ tin homet het arim modariz zakep tat loporï manat masak metohozei. Tat ari home horï mapoñ kos rez manat home tin nenañihar bat hezei. ¹⁰ Met ari Kristoz togutak pimaz homeo badae batat hezari ari ab kap uitakariz zut ravat hez, povoz nae nap zakep tat tin metohot arim modariz abatañ bat hel batat paru bagaros batohozei. ¹¹ Pot tovai darim Amipuz gogotaz kaev ravotunei, oñ pimaz lop honerï ravat het zaitivonañ tin tohozei. ¹² Met Iesu Kristo maot erapanez homeamegiek, biñavonañ het ñai bizat ete-hepeken honoñai povor kao aritï berevohopanen, poñiz homet ñaihet tat betetunei, oñ rez kek tat God eñizohopanez hat orah rezah mañ mañochozei. ¹³ Ma Godiz homeamah-añarab modari naiz tekï tohopanen arimotukanañ natü meñizat manohozei. Met añarab pim nari arim kapotak bonori arimatak emapanen, paru gipiz manat arim zeñik au orohopanez mañochozei.

¹⁴ Met nonair nai potü pot tohot hepeken ari Iesuz homevai samegivoz mod nari arimaz kaev ravat ari honoñai povor kao etohopanen, parumaz kaev ravat God paru bahori metapanez mañ mañotunei, oñ pi am masak metohopanez mañochozei. ¹⁵ Ma mod nari paru navoz biñ ravat hepanez porah ari parunañ honeo biñ ravat hepek, ma mod nari navoz zakep tat iñ hahopanez-porah ari parunañ honeo ravat iñ hahopek. ¹⁶ Tat orah rezah modari tin hepanez

homet hepekepuh tovai arimauz ahoam homet, “Dei hodad tinavonañ ahoari eveg, paru hodadeo bon okorinañ sat em natotü,” pot ari haotunei, oñ tin honeo het nae nap tin pot metohopekez nen povozaharam homevai sohopek.

¹⁷ Pot tohopeken modari ari hori etohopanen tovai hañ horiv metotunei. Met pot tovai sohopeken ganö modari arin etet epat hapan, “Paru hori ok tovai samah.” Pot arimaz hapan hezavoz ari tin homet het tin nenañihar tohozei. ¹⁸ Pot tohot hepeken modari nae nap ser hahopanen ni nap nimerinañ honeo ravat modapuz ser haotun, oñ orah rezah ari honeo tin masakavonañ hepekez non poorozahar mel tohozei. ¹⁹ Met modari ari hori etohopanen hañ horiv metotunei, oñ God pot hahan hez, “Met tokat nemauhö horiv tohopanezari hañ horiv metomaz au hahon hez-pov nemauzao ok.” Pot hahan hezavoz homet, “Rotap petev paru hori etamahavoz pi hañ horiv tokat metapan, oñ dari parum etamahavoz hañiv nametotü,” pot hahozei. ²⁰ Met pot tohot het Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-epat am tovai sohozei, Met hori etohopanez nap pi gin hepanen ari gipiz pop am manei, ma ivovoz hapanen ari ivov am hol manei. Pot tepeken pim garos hori etohopanezavoz pi homet tu ravat hepan. ²¹ Met ganö modariz hori etohopanezavohö ahö ravohopanen hañ horiv taput metovai sohopek hezavoz tinam homet masak metovai sohopekez povohö parum hori etohopanez pov ritou metohopan.

13

Gavman poriz añohopanezat took

¹ Kar, met gavman poriz ñetiv ev añomaz toh. Met gavman napur nap ma kaunsoroholor komiti pori parumauz zaitivok paru korav ravat gogot tamah bon, oñ God pimauhö pori darimaz korav ravat hepanez hat ba ou batat meñehan hezaek dari parum ñeti añohopanezao baval hat tovai sookan tin ravohopan. ² Met tairari paru gavman poriz ñetiv kos rez manohopanezari God paru ba ou batahan hez-pop amun kos rez manohopanezaek, parumauhö hañ horiv bapanez okat tohohan. ³ Met rotap ari tin tohopek, povoz korav ahö hamoh-porihanañ napuz ari ñaihet natotü, oñ tairari hori tohopenez pori parumaz ñaihet tohohan. Povoz ari gavman poriz ñaihet nat hepekez hat tin tovai sohopeken paru arimaz biñ ravat hepan. ⁴ Met gavman pori God ari eñizohopanez hat ba ou batahan het gogot tamah, oñ ari hori nao tepekezari rotap paru betezam het hamah bonori okeg, ganö nao tepeken rekot hañiv etapan hezavoz ari parumaz ñaihet tohopek. Met God paru pot ravat het etohopanez au mañat meñehan hez. ⁵ Povoz gavman poriz añohopanezat baval hat tovai sohopeken tin ravohopan. Oñ hañ horiv etapan hez-nen povozahar ari homet tin tovai nasotü, oñ ari home tinavonañ het, Rotap gavman okori tin eñizamah, pot homet tin tohopek, pot ne ev arin bar añamoh.

⁶⁻⁷ Met ari takes monis manohopekez hama-havoz homet epat arin añom. Met gavman

pori ari eñizohopanez hat gog povor kao tama-
haek Godiz gog mañahat ok paru tamah, povoz
gavman ma kaunsor pori tairatü manohopekez
arin añohopanez potü ari hodad tinavonañ het
paru manohozei, ma gog mod tairañ tohopekez
paru añohopanez poñ am tohot parumaz, Tin
ev eñizamah, pot homet parum abatañ bat hel
batohozei.

Dari modariz zait tat meñizook

⁸ Met nap monis nanat, “Moni hañis tokat
nanekë,” pot hapanen maot moni hañis manekéz
pov houloam ni naketü, oñ zuam maot maneken
bon tapan. Oñ orah rezah nae nap zakep tat
loporizaro manat masak metohopekez pov bon
natotuzao ok. Met pot tohopekepuh God Mosesin
ah ñe mañahan hez-mapoñ baval hahopek. ⁹ Met
ah ñe hahan hez-epeñiz ari hodad hakez, moda-
puz abup ma añapuz zait tat bogi totunei, ma mod
nap men ñomotunei, ma modarizatun etet zait
totunei, met rotap ah ñe epeñ, ma ñeti mapoñiz
kapotak katë mod epov amun menahan hez,
met nimaüz homet zakep tat hezavoz zut añarab
modariz homet zakep tat tin metohoz. ¹⁰ Met
pot katë pov hahan hezaek, ni tairap modariz
zakep tohopanez pop ah ñe nao elat pim mod
nap hori nao nametotü. Met povoz modariz
zakep metohopanez pop Mosesiz ñeti kateñir ah
ñe mapoñ baval hahopan.

Dari oñeam sohok

¹¹ Met tairaz pot nae nap masak metovai so-
hopekez hamoh hometunei, oñ darim Amip maot
erapanezao totoi ravah, povoz ari au orat hezari

maot etañ elat bal hat etet het pim gogot tohozei. Met batam dari Iesuz magei homeo badae bategi-rah epat hag, “Peti pi totoi erapan.” Met rotap petev pi totoi erat tinaek eñepanezao haravah. ¹² Met hamarrah kutur epat totoi bon tapanen aliz tinas al tezapanezat hez, povoz añarab kuturutak kilam tamah-potü betet dari alizavok tin het zaitivonañ pim gogot tin tovai sohok. ¹³ Pot tat, Dari pim alizavok tin hezari ev, pot homet tin tovai sohot ari topourat horiv tohot iv kezao nat rumurat naketü, ma añarab nae nap betezam navotü, ma nae nap mogao tat ser nakaotü, ma modariz kaev ravat lop horirizaro naravotü, ¹⁴ oñ batam darimeri nae nap menohopanez hat tepures bat hehavozei zut darim Amip Iesu Kristo nenap eñizohopanez home nen pov bahore hat het zait hori tairañ arim loporizarotihanañ berevohopanez poñ betet kos rez manohozei.

14

Modariz hepanezevov an natotü

¹ Met aban nap pi Iesuz homeo badae batat hepan, oñ pim homeo kez narav hepanepuh pi nañiz in balavi tat lop houlorizaronañ hepanezevov arim ñaravatak emapanen bat em batei. Tat pim okat homehopanezevov homet ari tovai kaev ravapanezevov ñe kez narar nar piin mañotunei, oñ tinam masak metohozei. ² Met dari hodad, aban nap Iesuz homeo tin badae batat het, “Gipizor nonair nai Godiz anahatü ev,” pot hat bat pi novai sohopan, met aban mod nap tin pimaz homeo badae navataek, Godiz etañik tin ravapanezevov hat

anumai nai nain hepan.* ³ Tapanen aban gipizor nonair nai mapotü nohopanez popuhö pim mod anumai nain hepanezez popuz, “Pi taekanañ hodad okov bat pi okat tamah,” pot hat batiu tiu navatotü. Ma anumai nain hepanezez popuhö pim mod anumai nohopanezez popuz amun, “Pi hori tamahap ok,” pot nao nakaotü. Met rotap God añarab pimaz homet het nonair nai nama-harir, anumai nain hezari, dari maporiz zait tat masakao anat hez, povoz nae nap ñeti hori pot nañ ari tovai haotunei. ⁴ Met ari aban ahö napuz gog abanariz tamahavoz hodad tat hapeke? Evo, oñ arihö rekot pot nakaotuzao ok, oñ aban ahö pop pimauhö pim gog abanariz gogovon etet, “Tin ok tameñ,” ma, “Hori ok tameñ,” pot paru honep honepun mañohopan. Met darim Amip rekot aban anumai nai nain hepanezez hameg-pop bakez batohopanezaek pi pimaz tin homeo badae batohot hepan.

⁵ Met aban nap aliz nasiz ba ahö batat epat hapan, “Aliz epesihö aliz modañ ritou metat tinas ravat hez.” Pot hapanen aban mod napuhö epat hapan, “Aliz mapoñ taputaharam hez,” pot hapan. Met ari mapori honep honep arimauz

---

* **14:2:** Pavar 2 -Met ñeti epovok nari boloi nain hehavoz ñeti hodadeo ev. Met Pol ñeti epov menah-porah añarab nari anumaihol bat god moregariz homet, “Deim godihol ev,” pot hat paru meñizohopanezez hañiv metat anumai pori bareñ elat gog navor nao tooh. Pot tat anumai hañiv metooh-tapuri make-tak basat bizoohan modari parum napanezez bat monis manooh. Met pot tooh-poekaz Iesuz añarab nari, “God moregariz hañiv metah-anumai ok, povoz dari nainotü,” pot haoh. Povoz Iesuz añarab nari anumai pori nain hehavoz kapot ok.

hepekezavoz tin homet hezei. ⁶ Met aban nap epat hapan, “Aliz epes nem Amipuz aliz ahos ev.” Pot hapanepuh hepanez pop darim Amip pimaz biñ ravapanez homet okat hahopan, ma aban nonair nai mapotü nohopanez pop darim Amip pimaz biñ ravapanez homet garos Godin epat mañapan, “Ni tin tat gipizor anumai epat naneñ.” Pot mañat bat nohopan. Ma aban anumai natü nain hepanez pop amun darim Amip pimaz biñ ravat hepanez homet het pim nohopanez potuz Godin epat mañohopan, “Ni gipiz tinat ev naneñ.” Pot mañat bat nohopan. Povoz ari pot hat main main nohopekezavoz nae nap ser hat batiu tiu batohotunei. ⁷ Met darim birirĩ hekaz kapot dari nap hodad nakez, ma ñomookaz kap pot amun darihanañ nap hodad nakez, oñ God pimauz zaitivok hamah-pot dari tameg. ⁸ Povoz dari hamarrah birirĩ hez-eparah darim Amip pimauz hahopanezat tovai sook, ma ñomookazarah amun taput took. Met rotap dari ev birirĩ hekaz porah, ma ñomookaz porah, darim Amip pimauzari dari ravat hek. ⁹ Met tapuvoz homet Kristo pi birirĩ hepanezari ma ñomapanezariz ahop ravat hepanez hat pi ñomat maot birirĩ ravat bal hah. Povoz dari hodad, met dari birirĩ hez-eparah ma ñomat sat hekaz porah pim irih dari tin hek. ¹⁰ Povoz tairaiz ari Kristozari arim modariz hezat hezat et bamet hameg? Ma tairaiz arim modariz an tat ñeti horiv hameg? Evo, ari okat haotunei. Oñ tokat God dari ñevok evizat an etapanez ¹¹ batam Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Darim Amip pot hah, Met ne pohao het ñeti

rotapuv hamohopuhö ari añarab maporin
epat añom,

Met ari nem nakoe emat rariñ rez bareñat
honep honep arim toogivoz kapot neen bar
nañpek. *Aisaia 45:23*

¹² Pot hahan hez, povoz dari hodad, dari mapori
honep honep ev hamarah darim het tameg-kap
poñ Godin bar mañookan pi hatevetehopan.

Modari ñodapanez nao nametotü

¹³ Met God darim ahop hezaek dari Iesuz
homeamah-mod nariz tamahavon etet, “Horiv
ok tamah,” pot nakaotü, oñ epat honep honep
haovai sook, Met nem modari non tinaoroh
sohopanezaek, ganö paru nem tomaz navon
etepanepuh hodad hori nao bat ñodapan heza-
voz, nem tovai sohomaz povoz tinam homet
tohom. ¹⁴ Met ne darim Amip Iesu Kristonañ
honeo hezaek nen epovoz bade de nañahan ne
hodad hez. Gipiz nakap, ma anumai nai rekot
dari bahori navatotü. Oñ aban nap nai nainotuz
ahao hat hez-poi pi bat napan, povoz, Ae ne
hori ev toh, homepanezaek, pei napanez poihö pi
bahori batapan. ¹⁵ Met nim modap nai nainotuz
hat hez- nap ninañ hepanen, ni poi bat neken pi
nim tekezat etet nai amun bat napanepuh, Ae
nem ah ñe hahon hez-pov ev eloh, pot homet
lop horiri ravapan, povoz nim modariz zakep
metovai sookez hahan hez-pov elat nim mod pop
bahori batekë. Met Kristo nim popuz zakep tat
ñomah, povoz nim novai sookez nai nim mod
pop bahori batapan hezavoz homet pi emat ni-
nañ hepanen ni poi tovai bat notun. ¹⁶ Met ni

nap nim tairao tovai sookezavoz, Tin ev tamoh, pot homekez povon modari etet, “Pi hori ok tamah,” pot hapanen tin naravotü. Povoz nim tookezavoz homet ni tin tovai sohoz. ¹⁷ Met gipizor ivovor nonair nai mod darim namegpotuhö Godiz masakavoz roketak tin hekaz kapot ravat nakez, oñ potü upai betezatü ok. Met Godiz roketak tin hekaz kapot pim Pul Tinapuhö epat tohokaz añamah, Dari hezhez tinavonañ tohok, ma nae nap masak metohot lop tinarizaronañ hek, ma biñavonañ hekaz, nen poñ añairamah. Met pot añairamah-okon betez bonon ok. ¹⁸ Met aban tairap Kristoz nonoroh tin sohopanez hat tin hamoh-epeñ tohopanezapuz God biñ ravapan, met añarab modari amun pimaz, “Tin tovai samahap ok,” pot hahopan.

¹⁹ Povoz dari lop honeri ravat tairañ tovai sookapuh Iesuz añarab tin honeo hekaz poñ, ma dari pimaz homeo kez badae batookaz tin poñihar tovai sookan darim pot tookazavon God etehopanen tin ravohopan. ²⁰ Met God orah rezah darim loporizaroh eñizat gogot tamahaek, ari gipizor anumaitü nohopekezavoz homet Godihö arim modapuz loporih gogot tamah-pov bahori metotunei. Met dari rekot gipizor anumai mapotü novai sohok, oñ kar ni nap nai neken nim mod Iesuz homet hez-nap poiz ah ñeo hat hepanezaek, amun bat nat lop horiri ravapanez pov ni tairap pot metekes popuz horiv ok ravapan. ²¹ Oñ ganö nim mod pop nim tekezat etet hori nao tat ñodapan hezavoz homet pim ah ñeo hat hepaneze-epotü, anumai ma bain ivovor iv kezañ, ma mod tairatuz ah ñeo hat hepaneze-

potukanañ pi emapanen arip honeo hepekepuh, ni bazei manat nain heken nim mod pop niin etet tin hepan.

²² Met bolor gipizor mod tairañiz ah ñeo hahan hez-potuz homehot hodad tairao bat hekaz pov God nenapun mañak, oñ arim modarin mañohepekez bonov ev, povoz arim modarin tovai mañotunei. Met aban nap pimauz tamahavoz ma namahavoz homet, “Tin ev tamoh,” pot hat lop horirĩ naravotuz pop biñ ahov ravat hepan. ²³ Oñ aban mod nap pi nai napanez tat lop houlorizaro ravat het, “Epei noman God nemaz biñ ravapan ma tair?” pot homevaiam am bat napan, povoz, “Tin tat ev namoh ma tair,” pot hat betezam napanezaek Godiz etañik tin naravotü. Met rotap dari tairao takaz lop houlorizaronañ het, “Epat toman God biñ ravapan ma tair?” pot homevaiam am tak, povoz takaz pov barotap navat het betezam am takazaek daritĩ horiv ou ravapanen, God etet, “Horĩ nao ok teñ,” pot nañapan.

15

Darim modariz metookazat ev

¹ Met dari Iesuz homeo ahoam badae batat hezari paru tairari pimaz aviam homeo badae batat het, “Met tair tomapuh ne pim non tinaoroh som batah,” pot hat home midin tamah-pori tin metookë. Tat darimauz tookaz nenavoz homevai nasohotü, ² oñ darim mod pori pimaz kez tat homeo badae batat het pim nonoroh tinam tovai sohopenez homet bakez mavatovai sohok. ³ Met dari hodad, Kristo pimauz tohopanez nenavoz

homevai nas, oñ batam pim pot tapanezavoz epat hamenahan hez, Met God nimaz ñeti hori hah-poñ petev nemaz taput amun paru hamah. Met menahan hez-epat Kristo metoohan pi kaev narav, oñ modariz homet am zaitivonañ to-vai emooh. ⁴ Met ñeti nañir nañ Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-mapoñ upai menahan hez bon, oñ dari añarab hatevetet loporizaroh tin bizat het epat homeok, Tokat God dari avapanen pinañ honeo tin hek. Pot homet dari ñai bizat etet hekaz hatahoh ñeti poñ menahan hez.

⁵ Met God dari tin het rez kek tat tovai sookaz pov anat bakez avatamahap ari eñizohopanen Iesu Kristoz tovai emoohavoz zut ari tohot lop honerinañ hepekez ne zait toh. ⁶ Met pot tohot ari tin honeo het ñe honeo hat darim Amip Iesu Kristoz Papap Godiz biñar sos hahopek.

Añarab patari tin metookaz ñetiv

⁷ Kar, Kristo dari añarab pimaz ahoam ma aviam homeo badae batameg-map poriz zait tat loporï anat hezavoz zut ari nae nap loporizaro manat hezei. Pot tohopeken Godiz abatao ahö ravohopan. ⁸ Met batam God nap meeapanen erapanez Zuda darim iz mimiholon mañahan menahan hezavoz rotapuv ou ravapanez hat Kristo erat tin etah, pov dari hodad. ⁹ Ma Zudahol bon oñ añarab patari amun, “Rotap God darimaz zakep ahov tat etahavoz homet pim abatao bat hel batovai sohok,” pot hapanez hat pop erah. Met paru añarab pat pori pot metapanez homet batam napuhö Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

Met ne Zuda bon oñ añarab patarinañ het ne
nimaz biñ ravat hemapuh nim abatao bat
hel batohomaz daañ haovai sohom. *Buk
Song 18:49*

¹⁰ Ma mod nao amun epat menahan hez,
Ari añarab patari Godiz añarabonañ honeo biñ
ravat hezei. *Lo 32:43*

¹¹ Met menahan hez-modao ev
Ari añarab pat zeï maposikaroh hezari map
darim Amipuz ahoam biñ hahozei. *Buk
Song 117:1*

¹² Met aban Aisaia amun epat menahan hez,
Met aban Zesi* popuz iz mim nap berevapa-
nen Godihö añarab patariz korav ahop
bavatapanen paru pat pori piuhö tin meto-
hopanez homehopan. *Aisaia
11:10*

Pot paru menahan hez.

¹³ Met God dari tin hekaz kapotaz maup ravat
hez-popuz homeo badae batovai sohopeken pi
biñavor lop tinarizaro ari anohopanez ne zait toh.
Tapanen pim Pul Tinapuhö kezao ari anhopa-
nen tokat pinañ honeo hepekez homeameg-pov
arim loporizaroh ahö ravohopan.

Pol pim gogot tohavoze biñ ravah

¹⁴ Nem bosir sau ravat hezari, met arim lo-
porizaroh hezhez tinavor Kristoz nonoroh so-
hopekez hodad ahov ariti an pap manat hezaek
ari rekot nae nari tin mañovai sohopekez hez-pov
ne hodad. ¹⁵ Met ev menamoh-tep epeek ganö ari
ñeti nañ unun manepek hezavoze, ari ñeti epeñin

* **15:12:** Pavar 12 -Met aban Zesi pop pi Devid popuz papap,
povoz pi Iesu Kristoz iz mimip ok.

hatevetet baval hahopekez ne homet epeñiz arin añomaz ñaihet nat, oñ tapuv maot ev badede añamoh. Met ne betez napuhö arin ev añamoh bon, oñ God masakao nanat ba ou navatahan, ¹⁶ ne Iesu Kristoz gog abanap ravat, Zudahol bon oñ añarab patariz ñaravatak pim gogot tovai sat em tohot Godiz Pul Tinapuhö añarab porihanañ nari bamain batapanen pim añarab tinari rava-panen, pi poriz biñ ravat hepanez homet ne pim ñeti tinao paru añarab pat porin mañovai samoh.

¹⁷ Met ne Iesu Kristonañ honeo het Godiz gogot tin tamoh-povoz homet biñ ravat hez. ¹⁸ Met ne ñeti mod nao arin naañotü, oñ Kristo pimauz kezao ne nanoohan tovai emooh-ñeti poñ arin ourah epat añom, Met ne gogot tovai emohot añarab patari pim ñeo baval hahopanez hat ne parum ñaravatak hezhez tinavonañ het pim ñetiv mañoo. ¹⁹ Ma red povor kao mañairovai emoohon Godiz Pul Tinapuhö kezao paru manoohan paru nari nem tovai hao-vai sohot hatevetet eteohapuh pim ñeti nem mañoo-pov barotap batooh. Met ne Zerusalem zeitakanañ gog pot kapot tat tohopuh zei masikaroh sat em tohot Kristoz ñeti tin pov añarabon mañovai emohot Ilirikam zei posikam emat bon toh. ²⁰ Met ne pot tovai zei mod ahö tairatakaroh nari sat Kristoz ñetiv hamañoochan hateveteoh-poek ne amun sat maot mañohomaz hom namee, oñ taek añarab pim ñetiv hat navet heh-zei poñik sat mañohoman hatevetehopanez zaitivonañ sat mañoo. ²¹ Met povoz zut batam Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met paru tairari pim ñetiv namañ hepanez porin

mañapanen hatevetepan, ma pim ñetiv hat navet hepanez porin mañohopanen hatevetet paru pimaz tin hodad ravat hepan.

Aisaia 52:15

Met pot menahan hez-taput ne añarab hat navet hezarin badede mañovai samoh.

Pol Roma zeitak sapanez hah

²² Met ne arimatak emat arin etemaz homevai emamoh, oñ ne añarab patarin Iesuz ñetiv mañovai samohok mavadatam tohot ne naem, oñ ev am hez. ²³ Met petev zei epesik ne het gogot tovai emooch-pov bon tahaek krismasañ ahoam emat arin etemaz homevai emamohovoz homet, ²⁴ Spen zei mod posik somaz emomazarah emohot arimatak arinañ gaa tat ñon nahol het nae nap biñ ravat hekaz homeamoh. Tat ari ne maot somaz nemeepeken ne Spen zei posik som. ²⁵ Oñ garos ne Zerusalem zeitak sat poek Godiz añarab ravat hezari moni nas manom. ²⁶ Met Zerusalem añarab pori nonair naiz teki tat hez-ñeti pov ev Masedoniar Akaia zei epesikaroh añarab Iesuz homet hezari hatevetet parumauz zaitivok pori manapanez hat monis bizovai samah. ²⁷ Met neohö paru porin mañohon moni pos bizovai samah bon, oñ parumauz hodadevokam pot tamah. Met batam dei Zuda añarab nari Iesu Kristoz ñetiv añarab patarin mañovai soog, povoz homet hañiv metapanez hat moni pos manapanez homet añarab pat pori bizovai samahavoz tin ok tamah, pot ne homeamoh. ²⁸ Povoz ne moni biamah-pos nanapanen basat Zerusalem zeitak hez-pori map manomapuh poekanañ Spen zeisik somaz hahok ne garos arinañ aviam ak

emat hem. ²⁹ Met ne hodad, Arihaz emomazarah ne Kristoz ñeti tinao nem loporih an pap manat hepanen arin añohoman pimaz tin hodad ahov bepek.

³⁰ Met nem bosir sau, ari darim Amip Iesu Kristoz homeamegin pim Pul Tinapuhö ari eñizamahan arim modariz zakep tameg, povoz ne rez kek tat pim gogot tamohon modari honoñaiñ netamahavoz homet, God ne bakez navatohopanez hat ari nemaz mañ mañofozei.

³¹ Met Zuda añarab ahovokaro Iesuz hom namee hezaek ne Zerusalem zeitak soman ganö paru poekari ne bahori navatapan hezavoz ari Godin mañ mañofopek, ma Iesuz añarab poekari monis manoman, “Patarihö moni epes manahan bat emahas ev,” pot hat paru moni posiz kaev nar-avotü, oñ am bapanez homet mañ mañofopek.

³² Met ne poek sat hemazaekanañ God nem nonor nanemeriz tapan, povoz arin etemaz homet biñavonañ arimatak helakao emat arinañ tin toutat dari ñer ñeti hahot hekapuh biñ ravom. ³³ Met God pi darim lop tinarizaronañ hez-povoz kapot pimauti hez-popunañ ari tin hepekez ne zait toh. Rotap ev hamoh.

16

Ñeti biñao Roma maporin mañah

¹ Nem modari, met Kristoz homet hez-añ napuz abatao Pibi, pi Señkiria zeitak het Iesuz añarab togü modat ravat hez-mod pori tin metat gogot tamah-pop arimatak emat arin etepanez hah. ² Povoz pi ak emapanen ari darim Amipuz

añarab ravat hez-povoz homet masak metohopeken pi arim ñaravatak het ari eñizat gogot tohopanepuh, tairaiz tekī tohopanez poi meñizat pi manohopeken tin ravohopan. Met añ pop añarab ahovokaro meñizovai emamahap ok, met ne amun neñizamah, povoz ak arih emapanen tin metohozei.

³ Met arimatak hezañariv aban Akuilar añap Prisila poñariv nenañ honeo batam dei Iesu Kristoz gogot toog, met ne parup poñariviz homet ñeti biñao mañat parup tinam hepaneze ne zait toh. ⁴ Met batam parupinañ honeo dei hegirah honoñai nao deiti ou ravahan ne tin hemaz hat parup nem teket bat ñomanez hah, povoz ne parupimaz biñ ravat hez. Met añarab patari Iesuz homet het togū manamah-pori amun parupim pot tahavoz homet biñ ravat hez. ⁵ Ma parupimatak Iesuz añarab tairari togū manat daasir mañeo hamah-poriz amun homet, “Paru tin hepan,” pot ne homet ev menamoh.

Met aban nap pim abatao Epanitas pi Esia zeisik garos Iesuz homeo badae batahap ok, met ne pimaz homet ñeti biñao hat, “Tin hekez ne zait toh,” pot ev piin mañoh. ⁶ Met añ nap Maria pi ari tin hepekez hat gog ahot tovai emamahapuz homet amun, “Ni tin hekez ne zait toh,” pot piin ev mañoh. ⁷ Met aban nañariv Andoronikasir Zunias parup Zuda nem modañariv batam Iesuz homeo badae batat hehan ne tokat parupim tah-taput tooh, met dei honeo kakam zeimakeh emerizahan heg. Met nem aposor aban modari parupimaz tin hodad hez, poñariviz homet, “Arip am tin hezei,” pot parupin ev mañoh.

⁸ Met aban nap Ampilitas popuz homet, “Tin hekez ne zait toh,” pot ev piin mañoh. Met Iesunañ honeo ravegiek deip tin ñod rezat hez. ⁹ Met aban nap Ebanas pop darinañ Kristoz gogot tamahapur aban modap Stekis nenañ ñod rezat hez, poñariviz homet, “Arip tin hepekez zait toh,” pot ev parupin mañoh. ¹⁰ Met aban modap Apelis pop honoñai ahö nao piiti berevahan pi Kristoz ahoam homet hez-pov ou ravahan eteg-popuz homet, “Ni tin hekez ne zait toh,” pot piin ev menat mañoh. Met aban mod nap Aristobulas popuz ab kap uitakariz homet, “Ari tin hepekez ne zait toh,” pot parun ev mañoh. ¹¹ Met aban Erodion pi Zuda nem mod popuz homet, “Ni tin hekez ne zait tat hez,” pot piin ev mañoh, ma aban mod nap Nasisas popuz ab kap uitak tairari darim Amipuz homeamah-poriz homet, “Ari tin hezei,” pot parun ev mañoh.

¹² Met añ nañariviz abatavokaro Tripina met modap Triposa, poñariv parup darim Amipuz homet gogot tin tamahañarivir añ modap Pesis nem saupuz zut ravat hezap pi amun darim Amipuz gogot tamah, poriz homet ne epat hamoh, “Ari mapori tin hepekez ne zait toh.” Pot parun mañoh. ¹³ Met aban Rupus pop darim Amipuz gogot tohot modari ritou metat hezapur pim nonopuz homet, “Arip tin hepekez ne zait toh,” pot ev menat mañoh. Met añ pop ne pim ropuz zut ba navatat tin netoohap ok. ¹⁴ Met aban modariz abatañ ev, Asiñkiritasir, Pligonir, Emisir, Patrobasisir, Emas, porir parunañ honeo aban tairari Iesuz homeo badae batat togü manat

hezariz homet, “Ari tin hepekez ne zait toh,” pot parun ev mañoh. ¹⁵ Met aban nap Pilologasir añap Zulia, met aban modap pim abatao Neriasir pim saup, met aban modap Olimpasir añarab mod tairari porinañ honeo Iesuz homeo badae batat togü manamah-poriz homet, “Ari tin hepekez ne zait toh,” pot parun ev mañoh.

¹⁶ Met arim topourameg-porah nae nap tin metameg-pov tin ou ravohopanez hat mar nae nap manohozei. Met zeï epesik Iesuz añarab toguñik hezari arimaz homet tin hepekez zait tat hahan ne ev menamoh.

Poliz ñeti katë meteo ev

¹⁷ Met nem bosir sau, epat añoman arim hat kovë zao bat tinam hatevetepekez ne zait toh. Met ari Iesuz ñeti tinao añoohan tin hatevetet pimaz homeo badae batat het togü honet ravat hezaek, nari emat ñeti mod moreg nao arin añovai baeberat maot bamain main avatapanen, nae nap kaev ravat hepek hezavoz tinam homehot het arim ñaravatak pot añat baeverapanez pori emapan, povoz ari kos rez manei. ¹⁸ Met pot etapanez añamoh-pori darim Amip Kristoz irih tin het gogot tamah bon, oñ parumauz zait horiñinañ het añarab kaev ravapan hezavoz sesekor haovai añarab Iesuz aviam homeo badae batamah-porin mañamahan parum mañamh-povoti samahaek hori ravamah. ¹⁹ Met ari Iesuz ñetiv hatevetet baval hameg-ñeti pov haovai emamahan añarab mod narizaro hateveteamah, povoz ne arimaz biñ ravat hez. Met ari nonair naiz tin tamegivoz kapotaz hodad ahovonañ het nonair naiz hori tamahavoz kapotaz hodad nat

hepekez ne zait toh. ²⁰ Pot tohopeken God dari lop tinarizaro anamahap zuam Seten bat hor batat arim eñañik betepanen mez horepek.

Met darim Amip Iesu Kristo ari masakao anohopanen tin hepekez ne zait toh.

Polinañ hehari paru tin hepanez hah

²¹ Met Timoti nenañ ev het deip honeo gogot tameg-pop ari Roma zeitakariz homet, “Paru tin hep,” pot hahan ev menoh, ma nem Zuda aban modari, Lusiasir Zesonir Sosipata paru pori amun arimaz homet, “Paru tin hep,” pot hahan ne ev menoh.

(²² Met ne Tetias Pol meñizat pi hamahan ne tepaek menamoh-epop amun ari darim Amipuz tin homet hepekez ne zait toh.)

²³ Met aban Gaias popuz zeimakeh ne Pol hezan pi nemaz korav naravat hez-pop amun arimaz homet tin hepekez pi zait tat hez, pot hahan ev menoh. Met pim zei tapumakeh Iesuz añarab nari amun togü manamah. Met aban Erastas zei epataz gavmaniz monisiz korav ravat hezapur, Iesuz homet hez-darim modap Kuotas poñariv amun arimaz homet tin hepekez hahan ev menoh.

[²⁴ Met darim Amip Iesu Kristoz masakao orah rezah arinañ hepanez ne zait toh.]

Pol Godiz biñ ravat menahat ev

²⁵ Met dari Godiz abatao bat hel batovai sook. Met pi tapupuhö ari bakez avatohopanen ne Iesu Kristoz ñetiv añarabon mañamoh-povoz ari tin hodad ravat kez tat pimaz homeo badae batovai sohopekezaek kaev naravotü. Met batam pat

naratï Iesu Kristoz ñeti hamoh-epov God ba ou navat hehan añarab hodad nat het tovai emooh. ²⁶ Oñ petev propet abanariz menahan hezavoz rotapuv ou ravahaek dari añarab maporin ñeti pov mañovai sookaz God pohao het hez-pop hakan han hez, povoz paru pori pimaz homeo badae batat tovai sohopenez hat zeï maposikaroh pim ñetiv mañovai sameg. ²⁷ Met God nenap nonair nai mapotuz hodadevonañ hezapuz abatao bat hel batovai sohok. Met Iesu Kristo gog ahot tahaek Godiz abat ahö pov bon natotü, oñ dari pohao het bat hel batovai sohok. Rotap tookazat ev hahö.

(Poliz ñetiv hahan menahat nen ev.)

Baiñetinavoz Tep Tokatit
The New Testament in the Kunimaipa Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kunimaipa long
Niugini

copyright © 1989, 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kunimaipa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

d39747ff-5d8e-5f3a-b70c-bc47d226623d